

R-02-12

Näringsliv och besöksnäring i Älvkarleby

Konsekvenser av en platsundersökning och ett djupförvar för använt kärnbränsle

Hans Bandhold, Anna Kessling, Göran Krafft, Pia Kronestedt
Kairos Future AB

Januari 2002

Svensk Kärnbränslehantering AB

Swedish Nuclear Fuel
and Waste Management Co
Box 5864

SE-102 40 Stockholm Sweden

Tel 08-459 84 00
+46 8 459 84 00

Fax 08-661 57 19
+46 8 661 57 19

ISSN 1402-3091

SKB Rapport R-02-12

Näringsliv och besöksnäring i Älvkarleby

Konsekvenser av en platsundersökning och ett djupförvar för använt kärnbränsle

Hans Bandhold, Anna Kessling, Göran Krafft, Pia Kronestedt
Kairos Future AB

Januari 2002

Sammanfattning

Föreliggande rapport är en kompletterande del till den förstudie om djupförvar för använt kärnbränsle som Svensk Kärnbränslehantering AB, SKB, har genomfört i Älvkarleby kommun. Kairos Future fick i uppdrag att ge Älvkarleby kommun en bredare analys beträffande konsekvenser för näringsliv och besöksnäring om ett djupförvar för använt kärnbränsle etableras i Tierps kommun. Förstudien i Älvkarleby visade att berggrunden troligen inte är lämplig för ett djupförvar i Älvkarleby kommun. Med anledning av detta är det inte aktuellt att genomföra provborrningar för ett djupförvar i Älvkarleby kommun. Om ett djupförvar etableras i Tierp kommer dock Älvkarleby att påverkas genom att transporter av använt kärnbränsle planeras gå genom kommunen till djupförvaret. Eventuellt kan även hela eller delar av ovanjordsanläggningen komma att förläggas inom Älvkarleby kommun.

Utredningens syfte är i sammanfattning att analysera och ge svar på följande frågeställningar:

- Vilka konsekvenser kommer en platsundersökning och ett djupförvar i Tierp att få för näringsliv och besöksnäring i Älvkarleby kommun?
- Hur kan Älvkarleby kommun stärka positiva respektive minimera negativa konsekvenser av en platsundersökning och ett djupförvar?
- Vad gör Älvkarleby kommun attraktivt, med eller utan djupförvar för:
 - privatpersoner att bosätta sig i kommunen?
 - företags inställning till att etablera sig i kommunen?
- Hur kommer en utbyggnad av hamn och transportleder för använt kärnbränsle att påverka näringsliv och besöksnäring i Älvkarleby?

Huvudmaterialet för utredningen har varit cirka trettio kvalitativa intervjuer med personer med erfarenhet från näringsliv eller besöksnäring i Älvkarleby samt besökande sportfiskare. Ur de intervjuades svar har Kairos Future utläst 17 faktorer som påverkar Älvkarleby kommuns utveckling oavsett om ett djupförvar etableras i Tierp eller inte. Efter en sambandsanalys framkommer det att bland annat faktorer som en höjd utbildningsnivå, förbättrade kommunikationer och ett expansivt näringsliv är viktigare för Älvkarlebys utveckling än att ett djupförvar etableras i Tierp. Djupförvaret i sig självt är inte en avgörande drivkraft för kommunens utveckling, men om kommunen satsar på att utnyttja de fördelar ett djupförvar för med sig kan dess drivkraft bli betydligt större. För att öka förståelsen för Älvkarlebys utveckling med eller utan ett djupförvar har fyra tänkbara scenarier tagits fram.

Två centrala osäkerheter utgör de axlar som ligger till grund för scenarierna. Den ena osäkerheten är om SKB bygger ett djupförvar i Tierp eller inte, den andra osäkerheten är hur Älvkarlebys näringslivsstruktur kommer att utvecklas i framtiden. Kommer Älvkarleby att ha ett traditionellt näringsliv med stort fokus på tillverkningsindustrin och några få stora arbetsgivare, eller kommer kommunen ha ett mer diversifierat och kunskapsintensivt näringsliv med många små nischade företag? Scenarierna visar att det avgörande för Älvkarlebys utveckling är hur väl man lyckas förändra näringslivsstrukturen och inte om det byggs ett djupförvar i Tierp.

Representanter från kommunen, näringslivet och besöksnäringen har föreslagit hur man bör bemöta såväl negativa som positiva effekter i respektive scenario. De viktigaste slutsatserna var att det är viktigt att:

- de negativa aspekterna av den gamla bruksandan förändras. Det innebär bland annat att kommunen och dess invånare inte förlitar sig på en stor arbetsgivare och att förutsättningar för entreprenörskap och mångfald uppmuntras.
- höja utbildningsnivån hos kommuninvånarna.
- öka samarbetet mellan kommun och näringsliv.
- utveckla visioner, målbilder och strategier för näringsliv och besöksnäring.

Utredningen kom fram till att:

- En platsundersökning i Tierp har marginell betydelse för utvecklingen av näringslivet och besöksnäringen i Älvkarleby.

Ett 40-tal personer kommer vara engagerade i platsundersökningen, varav de flesta är tillresta specialister bosatta utanför regionen. En liten positiv effekt kan uppstå om lokala entreprenörer och näringsidkare anlitas i anslutning till platsundersökningen. En viss ökning av antalet besökare med ett professionellt intresse av platsundersökningen kan förväntas.

- En etablering av ett djupförvar i Tierp med tillhörande transporter genom Älvkarleby samt en utbyggnad av Skutskärs hamn har en positiv, men inte avgörande, betydelse för näringslivets utveckling i Älvkarleby. Med ett aktivt engagemang från kommunen och andra aktörer kan en etablering fungera som en katalysator för utvecklingen av näringslivet.

Ett djupförvar i Tierp med tillhörande transporter genom Älvkarleby påverkar näringslivet positivt på flera sätt, både direkt och indirekt. Till de direkta effekterna hör exempelvis att antalet arbetstillfällen ökar och att ny kompetens tillförs kommunen. De indirekta effekterna är bland annat en ökad omsättning för den kommersiella servicen i form av till exempel fler matgäster och besökare till djupförvaret. Ett djupförvar kan utgöra en katalysator för utvecklingen av näringslivet genom att det lockar andra företag till kommunen. Det som är mer avgörande för näringslivets utveckling än ett djupförvar är framförallt ett förbättrat näringslivsklimat, bättre kommunikationer och en höjd utbildningsnivå hos kommuninvånarna. Ett djupförvar medför också möjligheter till motkrav gentemot staten och SKB. Oavsett om ett djupförvar etableras eller inte har kommunen behov av att utveckla sitt näringsliv för att minska beroendet av Stora Enso och Vattenfall Utveckling AB. Ett djupförvar kommer inte ha några större negativa effekter på näringslivet, förutsatt att ingen olycka sker och att kommunens rykte inte skadas. Det finns dock en fara i att man hyser allt för stor tilltro till djupförvarets positiva effekter och på så sätt försummar utvecklingen av andra näringar.

- En etablering av ett djupförvar i Tierp med tillhörande transporter genom Älvkarleby samt en utbyggnad av Skutskärs hamn kan bidra till besöksnäringens tillväxt förutsatt att en attraktion skapas kring djupförvaret.

Ett djupförvar kan påverka besöksnäringen positivt förutsatt att ingen olycka sker eller att kommunen får dåligt rykte. Oavsett vad man gör av djupförvaret kommer det att locka experter inom olika områden då anläggningen i sig är unik. Djupförvaret kommer att sätta Älvkarleby på kartan och skapar man en attraktion som är högklassig och intressant kring detta, kan besöksnäringen stärkas ytterligare. Den etablerade besöksnäringen kan då dra nytta av detta genom att locka besökare som rest till Älvkarleby med anledning av djupförvaret. Med tanke på att Älvkarleby ofta förknippas med höga naturvärden är det viktigt att man kontinuerligt ger besökarna aktuell information om hanteringen av djupförvaret och transporterna. Oavsett om ett djupförvar etableras eller ej finns det en potential och ett behov av att utveckla besöksnäringen i Älvkarleby. För att det ska komma till stånd behövs en högre grad av samverkan mellan olika aktörer inom besöksnäringen och att kommunen aktivt bidrar till utvecklingen. Likaså är det viktigt att skapa en förståelse för besöksnäringens betydelse för Älvkarleby hos kommuninvånarna.

- Varken en platsundersökning, ett djupförvar eller transporter av använt kärnbränsle kommer att påverka Älvkarleby kommuns attraktionskraft nämnvärt.

De bostadsområden som ligger i direkt anslutning till SKB:s verksamhet kan möjligtvis få en minskad attraktionskraft. Ett fåtal människor kan uppleva att det är obehagligt att bo i en kommun som har transporter av använt kärnbränsle och därför välja att flytta. Det finns dock andra faktorer än ett djupförvar som är mer avgörande för människors vilja att bosätta sig i Älvkarleby. Exempel på skäl till att flytta är tillgången till arbete, möjligheter till pendling, och en bra kommunal service. En annan viktig faktor som får människor att vilja bo kvar, utöver ovan nämnda, är i vilken grad man känner stolthet över och samhörighet med sin kommun. I bästa fall kan ett djupförvar leda till en stolthet över att kommunen tar ett stort ansvar för ett nationellt problem. Om det skulle inträffa en olycka eller ett attentat mot transporterna eller djupförvaret skulle detta ha negativa effekter på kommunens attraktivitet. Hur omfattande dessa konsekvenser skulle bli beror på hur SKB hanterar situationen. Oavsett om det etableras ett djupförvar eller ej i Tierp bör Älvkarleby kommun fortsätta marknadsföra sig som en attraktiv boendeort.

Sammanfattningsvis anser Kairos Future att det är viktigt att kommunen får ett mer diversifierat näringsliv. Idag är kommunen och dess företag allt för beroende av Stora Enso och Vattenfall Utveckling AB. Ett djupförvar kan utgöra ett bra tillskott till näringslivet så att en förnyelse sker i riktning mot ett mer diversifierat och kunskapsintensivt näringsliv. Det blir då viktigt att Älvkarleby tar avstamp i de naturliga tillgångar som redan finns. En förutsättning för att lyckas med utvecklingsarbetet är att kommun, näringsliv och invånare tillsammans tar fram målbilder för kommunens framtid. Ett sådant arbete skulle utgöra en god plattform för kommunens utveckling.

Innehåll

1	Inledning	9
1.1	Bakgrund	9
1.2	Syfte	9
1.3	Metod	10
1.4	Material	10
1.5	Innebörd av ett djupförvar i Tierp	11
2	Redovisning av intervjuer	13
2.1	Näringsliv	13
2.2	Besöksnäring	15
2.3	Boende	17
3	Faktorer	19
3.1	Faktorer	19
3.2	Sambandsanalys	22
4	Analys	25
4.1	Samhällsströmningar	25
4.2	Scenarier	27
4.3	Fyra scenarier år 2015	28
4.4	Scenariobeskrivningar och dialogmöten	32
5	Slutsatser	41
	Referenser	43
	Bilaga	45

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Föreliggande rapport är en kompletterande del till den förstudie om djupförvar för använt kärnbränsle som Svensk Kärnbränslehantering AB, SKB, har genomfört i Älvkarleby kommun.¹ Förstudiens övergripande syfte var att undersöka förutsättningarna att lokalisera djupförvaret till Älvkarleby kommun. Förstudien har omfattat delstudier rörande geologi, mark och miljö, anläggningar och transporter, omvärldsanalys och socioekonomiska konsekvenser. SKB:s slutsats från förstudien i Älvkarleby var att berggrunden i kommunen troligen inte är lämplig för ett djupförvar. Med anledning av detta är det inte aktuellt att genomföra provborringar för ett djupförvar i Älvkarleby kommun. Om ett djupförvar etableras i Tierp kommer dock Älvkarleby att påverkas genom att transporter av använt kärnbränsle planeras gå genom kommunen till djupförvaret. Eventuellt kan även hela eller delar av ovanjordsanläggningen komma att förläggas inom Älvkarleby kommun.

Förstudierna för Älvkarleby och andra aktuella kommuner slutrapporterades under hösten och vintern 2000/2001. Ett remissförfarande föregick slutrapporteringen. I Älvkarleby kommun framkom önskemål om ytterligare analys inom vissa områden.

Kairos Future fick i uppdrag att ge Älvkarleby kommun en djupare analys beträffande konsekvenser för näringsliv och besöksnäring i Älvkarleby vid etablerandet av ett eventuellt djupförvar i Tierps kommun. I uppdraget ingick också att ge berörda i Älvkarleby tillfälle att arbeta med hur kommunens utveckling kan förstärkas med eller utan ett djupförvar.

1.2 Syfte

Utredningens syfte är i sammanfattning att analysera och ge svar på följande frågeställningar:

Huvudfrågeställningar

- Vilka konsekvenser kommer en platsundersökning och ett djupförvar i Tierp att få för näringsliv och besöksnäring i Älvkarleby kommun?
- Hur kan Älvkarleby kommun stärka positiva respektive minimera negativa konsekvenser av en platsundersökning och ett djupförvar?

¹ För att variera språket i rapporten kommer Älvkarleby kommun även att benämnas vid namnet Älvkarleby.

Delfrågeställningar

- Vad gör Älvkarleby kommun attraktivt, med eller utan djupförvar för:
 - privatpersoner att bosätta sig i kommunen?
 - företags inställning till att etablera sig i kommunen?
- Hur kommer en etablering av hamn och transportleder för använt kärnbränsle att påverka näringsliv och besöksnäring i Älvkarleby?

1.3 Metod

För att besvara uppdragets frågeställningar har Kairos Future genomfört drygt trettio kvalitativa intervjuer. De som intervjuats är personer med erfarenhet från näringslivet och besöksnäringen i Älvkarleby samt besökande sportfiskare på plats vid en fisketävling den 11 november. Intervjuerna har skett i direkta möten eller via telefon.

Under intervjuerna har de tilltalade fått berätta vad som är attraktivt med Älvkarleby idag för företag, besökare och boende och vad som kan förbättras. Vidare har de intervjuade fått ta ställning till hur en platsundersökning och ett djupförvar i Tierp med tillhörande transporter genom Älvkarleby kan komma att påverka Älvkarleby kommun, dess näringsliv och besöksnäring. De intervjuade har även fått svara på hur man skall kunna mildra negativa effekter samt stärka positiva effekter av ett djupförvar.

Intervjuerna har jämförts med varandra för att hitta ett mönster av faktorer som påverkar Älvkarleby kommuns utveckling oavsett om ett djupförvar etableras i Tierp eller inte. För att förstå faktorernas inbördes förhållande har en sambandsanalys genomförts. Med hjälp av denna analysmetod går det att utläsa vilka faktorer som driver andra faktorer utveckling framåt och vilka faktorer som är beroende av andra. Sambandsanalysen ger också en relativ förståelse för hur starka sambanden mellan faktorerna är.

Med sambandsanalysen och samhällsströmningar som utgångspunkt har fyra tänkbara scenarier för Älvkarleby kommun tagits fram. Scenarierna utspelar sig år 2015. Anledningen till att detta årtal har valts är att byggandet av en eventuell anläggning har kommit en bra bit på väg, samt att såväl yttre som inre samhällsförändringar har hunnit ske.

Representanter från kommunen, näringslivet och besöksnäringen har med hjälp av scenarierna arbetat fram idéer om hur man skall bemöta såväl negativa som positiva effekter i respektive scenario.

1.4 Material

Huvudmaterialet till denna rapport består av kvalitativa intervjuer med lokala aktörer i Älvkarleby samt besökande sportfiskare. Av de intervjuade är femton representanter från kommunen, näringslivet och besöksnäringen. Elva stycken sportfiskare och två medföljande har också intervjuats om sina erfarenheter och åsikter om fisketurismen i Älvkarleby.

SKB:s slutrapport Förstudie Älvkarleby med tillhörande delstudier har utgjort en plattform för denna utredning.² Andra källor som utnyttjats är bland annat tidigare studier rörande människors inställning till använt kärnbränsle samt generella värderingsstudier.³

1.5 Innebörd av ett djupförvar i Tierp

I arbetet att finna en lämplig plats för ett djupförvar för använt kärnbränsle har SKB, med ledning av resultatet från genomförda förstudier, föreslagit platsundersökningar i Oskarshamns, Östhammars och Tierps kommuner. Ett djupförvar i Tierp skulle beröra även Älvkarleby kommun genom en utbyggnad av Skutskärs hamn och transporter av använt kärnbränsle genom kommunen till djupförvaret. Eventuellt kan även hela eller delar av ovanjordsanläggningen komma att förläggas inom Älvkarleby kommun. Kommunfullmäktige i berörda kommuner beslutar under vintern/våren 2002 om SKB skall få gå vidare med en platsundersökning.

Platsundersökningen beräknas pågå i fyra till åtta år och sysselsätta ett 40-tal personer i snitt per år. Efter platsundersökningen analyserar och utvärderar SKB resultaten samt tar ställning till om djupförvaret bör lokaliseras till Tierp eller någon annan av de undersökta kommunerna.⁴ En förutsättning för lokalisering till Tierp är att Tierps och Älvkarlebys kommuner ställer sig positiva till ett djupförvar. Under en femtioårsperiod beräknas i snitt 200 personer per år vara sysselsatta med att anlägga, driva och försluta djupförvaret.

² /Eurofutures AB, 2000/. Omvärldsanalys för Älvkarleby kommun; /Inregia AB, 2000/. Djupförvar i Älvkarleby – socioekonomiska konsekvenser.

³ /Svenska Gallup, 2000/. Attityder SKB 2000; /Hedberg, Per, 2000/. "Kärnavfall och vindkraft i den egna kommunen", Det nya samhället, SOM-institutet; /Drott Sjöberg, Britt-Marie, 1996/. Stämningar i Storuman efter folkomröstningen om ett djupförvar, SKB; /Österman, Torsten, 1998/. Opinionens mekanismer; /Kairos Future AB, 2001/. Dagens unga, morgondagens vuxna. /Kairos Future AB, 2001/ Näringsliv och besöksnäring i Tierp.

⁴ Om det skulle visa sig att ingen av de idag tilltänkta kommunerna är lämpliga platser att förlägga ett djupförvar kommer nya platser i andra kommuner att tas under beaktande. Vilka dessa skulle vara är idag okänt.

2 Redovisning av intervjuer

I detta avsnitt redovisas huvuddragen av de intervjuer som genomförts med lokala företrädare och sportfiskare. Presentationen av intervjuerna är indelad i tre områden; näringsliv, besöksnäring och boende. De intervjuade har fått svara på vad som är attraktivt med Älvkarleby idag för företag, besökare och boende och vad som kan förbättras. Vidare har de intervjuade fått ta ställning till hur en platsundersökning och ett djupförvar i Tierp med tillhörande transporter genom Älvkarleby kan komma att påverka Älvkarleby kommun, dess näringsliv och besöksnäring. De intervjuade har även fått svara på hur man skall kunna mildra negativa effekter samt stärka positiva effekter av ett djupförvar.

2.1 Näringsliv

Attraktivt idag

De lokala aktörerna anser att låga hyror, relativt billiga tomter, lokaler och bostadshus gör Älvkarleby kommun attraktivt för näringslivet. Kommunen har dessutom ett bra strategiskt läge tack vare närheten till Arlanda, Gävle, Stockholm och Uppsala. Utöver dessa hårda faktorer så finns det mjuka värden som är attraktiva. Ett sådant värde är att tempot är lugnare än i storstäderna, samt att natur, älv och hav finns inpå knutarna. Att bo i Älvkarleby medför således utmärkta förutsättningar för en god livskvalitet.

Attraktivt imorgon

De lokala aktörerna anser att det krävs bättre kommunikationer och IT-infrastruktur för att öka Älvkarleby kommuns attraktivitet bland näringsidkare. E4:an och tågförbindelserna måste förbättras för att underlätta för transporter och arbetspendling. Framförallt krävs förstärkningar av kommunikationerna söderut.

Flera aktörer menar vidare att det behövs ett mer gynnsamt företagsklimat för småföretag, vilket bland annat kan åstadkommas genom att politiker och näringsidkare samarbetar mer. Fler småföretag krävs för att minska beroendet av Stora Enso och Vattenfall Utveckling AB som arbetsgivare för invånarna. Ett par aktörer menar att småföretagens verksamhet kan underlättas av att småföretagsnätverk utvecklas i kommunen, inom vilka man bland annat kan byta resurser med varandra och dela administrativa kostnader.

Några aktörer lyfter fram att kommunen kan skapa attraktiva fastigheter för såväl näringsverksamhet som privatpersoner genom att utgå från naturtillgångarna i kommunen. Privatpersoner kan dessutom lockas till att bosätta sig i kommunen genom att barnomsorgen och skolorna håller bra kvalitet. Aktörerna anser även att det är viktigt med en höjd utbildningsnivå för att nya företag skall vilja etablera sig i kommunen. Ett par aktörer menar att kommunens läge mellan högskolan i Gävle och Uppsala universitet skulle kunna utnyttjas bättre, till exempel genom utbildningssamarbeten mellan Stora Enso och någon kemiinstitution.

Befintliga industriers framtida utveckling

De lokala aktörerna bedömer att Stora Enso och Vattenfall Utveckling AB är mycket viktiga för Älvkarleby kommuns framtida utveckling. Båda företagen har genomfört stora investeringar i sina anläggningar, vilket minskar risken att dessa verksamheter flyttas till annan ort. Några aktörer påtalar dock att man inte kan ta ett företags verksamhet i en kommun för given eftersom man bland annat "lätt kan slå igen en enhet som ingår i en global koncern, då varje enhet är liten i relation till koncernens storlek, även om enheten är stor på en enskild ort". Flertalet lokala aktörer tror att Stora Ensos verksamhet kommer att finnas kvar i Skutskär, men att Vattenfall Utveckling AB kanske kommer att välja att flytta sin verksamhet från Älvkarleby.

Ett par aktörer tar upp att varken Stora Enso eller Vattenfall Utveckling AB skapar några nya arbetstillfällen för invånarna. För Stora Ensos del har verksamheten rationaliserats på ett sådant sätt att behovet av arbetskraft kontinuerligt har minskat under det senaste decenniet. Vattenfall Utveckling AB efterfrågar, å sin sida, kompetens som inte alltid finns att tillgå inom kommunen. Istället rekryterar företaget forskare som flyttar in till kommunen eller pendlar från Gävle, Stockholm och Uppsala.

Positiva effekter av ett djupförvar i Tierp

De lokala aktörerna bedömer att ett djupförvar i Tierp medför att nya arbetstillfällen skulle skapas i Älvkarleby kommun. En aktör jämför SKB:s anläggning med andra stora industrietableringar. En sådan etablering medför att underleverantörer engageras och nya leverantörer växer fram. En del underleverantörer från Älvkarleby kommun kommer att delta i att anlägga djupförvaret. Ett djupförvar medför dessutom att byggarbetare i kommunen slipper att pendla till Gävle, Stockholm och Uppsala. Flertalet lokala aktörer tycker att alla arbetstillfällen som kan skapas är viktiga för en liten kommun.

Många aktörer bedömer även att flera av dem som kommer att arbeta i djupförvaret och som bor i andra delar av landet, väljer att bosätta sig i närheten av verksamheten. Blir det ett djupförvar så förmodas Älvkarleby kommuns ur boendesynpunkt attraktiva läge medföra en ökad inflyttning. Fler kommuninvånare förstärker i sin tur kommunens ekonomi samtidigt som efterfrågan på bland annat barnomsorg och skola ökar. Några aktörer tar även upp att ett djupförvar kommer att förbättra kommunikationerna och den kommersiella servicen. Främst är det hamnen som kommer att utvecklas och utbudet på restauranger och butiker som kommer att öka.

Ett par aktörer tar upp att ett djupförvar medför att "man får in nytt blod i kommunen, någonting händer och slentrianen bryts". Bara att ett helt nytt inslag uppstår i kommunen är i sig positivt eftersom invånarna måste förhålla sig till detta. En aktör menar att utan en platsundersökning och ett djupförvar så får näringslivet inte den lilla extra skjutsen. Det gör att kommunen måste arbeta aktivt för att stärka både små företag och stora företag.

Negativa effekter av ett djupförvar i Tierp

Ingen lokal aktör ser några direkta negativa effekter av ett djupförvar. Man förutsätter att verksamheten i djupförvaret och transporterna av använt kärnbränsle kommer att ske på ett säkert sätt. Några aktörer bedömer att djupförvaret endast kommer att ge negativa effekter för näringslivet om det sker en olycka eller ett sabotage i djupförvaret eller under transporterna.

Några aktörer tar upp att det kan finnas skillnader mellan hur invånarna reagerar på ett djupförvar och hur företagare reagerar på det. Företagare kommer inte att reagera negativt på ett djupförvar och transporter av använt kärnbränsle eftersom de "ser mer krasst på kostnadsläget" i en verksamhet. Vad gäller rädslan för radioaktivitet anses den troligtvis påverka boende mer än företag i kommunen. En aktör menar att reaktionerna bland invånarna i kommunen kan bli negativa till en början. Det beror på att många människor ofta är rädda när en förändring sätts igång, men att rädslan avtar efter hand.

Flera aktörer anser att det är viktigt att verksamheten i och kring djupförvaret bedrivs med öppenhet gentemot allmänheten. Vid alla typer av byggnationer är det vanligt att något problem uppstår. Man skall tala om sådana problem för allmänheten, likväl som om platsundersökningen inte har visat goda resultat, för att förhindra att någon annan nystar reda på vad som har skett. Informationsarbetet måste hela tiden bedrivas på ett proaktivt sätt, där människors rädsla för ett djupförvar tas på allvar, så att en motopinion inte skall få möjlighet att skapa negativa effekter.

2.2 Besöksnäring

Attraktivt idag

Enligt de lokala aktörerna är huvudattraktionerna för kommunens besökare fisket, älven, naturen, havsbadet och golfbanan. En annan fördel är det geografiska läget, då kommunen ligger nära flera stora befolkningstäta centra såsom Gävle, Uppsala och Stockholm. Flera menar att Furuviik i Gävle drar besökare till kommunen eftersom "folk tar en avstickare till Älvkarleby när de har varit i Furuviik". Några nämner också kommunens kulturella och historiska sevärdheter såsom hantverkshuset på Laxön och Stig Dagerman-rummet. Ett par av de lokala aktörerna anser även att bandyn lockar besökare.

Attraktivt imorgon

Flera av de lokala aktörerna bedömer att antalet besökare skulle öka om man satsade mer på marknadsföring av kommunens attraktioner i så väl Sverige som utlandet. Flera menar att det är viktigt att utnyttja kommunens goda geografiska läge. Bland annat anser en lokal aktör att man måste lyfta fram fritidshusmöjligheterna bättre, genom att exempelvis "informera fritidshusintressenter från Stockholm om att det endast tar två timmar med bil till Älvkarleby". De länder som nämns som extra intressanta för marknadsföring är Finland, Danmark, Tyskland, Polen och Baltstaterna. Flera aktörer anser att kommunen borde utnyttja sin intressanta historiska bakgrund såsom att Älvkarleby härstammar från medeltiden och att Skutskär utgör industrins vagga i Sverige. På detta sätt skulle invånarna också sluta skämmas över Skutskärsverken. En aktör menar att man inte bara kan satsa på att locka till sig fler besökare till kommunen utan att man samtidigt måste arbeta med ortsbefolkningens attityd mot turister. Om man skall vara en turistkommun "är det viktigt att ortsborna vill och kan ta emot turisterna på ett värdigt sätt, det vill säga att turisterna bemöts som gäster och inte som vandrande plånböcker".

Positiva effekter av ett djupförvar i Tierp

Flera av aktörerna anser att djupförvaret kan bli en attraktion för såväl svenska som utländska besökare då anläggningen är världsunik. Ett sätt att stärka dess attraktionskraft är att ordna högkvalitativa visningar och utställningar om djupförvaret. Nya besökare kan

därmed lockas till kommunen, vilket genererar nya arbetstillfällen inom besöksnäringen. En av aktörerna menar att det också "vore intressant att se hur lastningen [av det använda kärnbränslet] går till, åtminstone för invånarna i kommunen". De flesta aktörerna menar att ett djupförvar i Tierp och transporter av använt kärnbränsle genom Älvkarleby kommun inte kommer att påverka den befintliga turismen negativt. En aktör säger bland annat att "om kommuninvånarna har beslutat att ett djupförvar inte är så farligt, varför skulle det då vara farligt för turister att komma hit?". Ett par av aktörerna bedömer att djupförvaret inte kommer generera några speciella positiva effekter.

Negativa effekter av ett djupförvar i Tierp

Flera av de lokala aktörerna menar att de inte ser några direkta negativa effekter av ett djupförvar i Tierp på besöksnäringen. Däremot menar flera att det finns en risk att turisterna kommer att dra sig för att besöka kommunen om det uppstår en generell oro för att djupförvaret eller transporterna skall utsättas för sabotage. Likaså finns det ett par aktörer som menar att kommunens huvudsakliga besökare är naturmänniskor som inte kommer att tycka om det faktum att det ligger ett djupförvar i närheten. Andra menar att naturens dragningskraft inte kommer påverkas så länge ingen olycka sker.

Fisketurismen

För sportfiskarna är fisket huvudattraktionen i Älvkarleby. Flera sportfiskare menar också att det sociala umgänget med andra likasinnade samt att det är nära att pendla till kommunen från Gävle, Uppsala och Stockholm är andra faktorer som lockar. Några nämner även naturen och lugnet som skäl till att besöka just Älvkarleby.

Effekter av ett djupförvar

Alla utom en av de intervjuade sportfiskarna menar att de kommer att fortsätta att fiska i Älvkarleby även om ett djupförvar etableras i Tierp. Den sportfiskare som inte vill fiska i kommunen om ett förvar byggs menar att han "åker hit med anledning av naturen, den friska luften och lugnet" och att "detta inte går att förena med ett djupförvar". Likaså anser denne person att ett "dåligt rykte uppstår med automatik" och att det inte finns "något som kan mildra de negativa effekterna". Majoriteten av de andra fiskarna tror dock att "sportfiskarna kommer komma hit ändå även om kommunen får ett dåligt rykte för de vill bara fiska". Flera anser dock att "saklig information kan lösa problemet med ett dåligt rykte". Skulle det däremot ske en olycka så att "fiskarna i älven tar skada" skulle fisketuristerna snabbt överge Älvkarleby.

Ännu attraktivare fiske

Många av sportfiskarna tog upp att informationen kring variationer i älvens vattenföring och campingen behöver förbättras, då man idag får "använda sig av djungeltelegrafan för att få tag på rätt information". Andra önskemål om förbättringar som kom fram var fler campingstugor, bättre allmänna utrymmen på campingen och färre fiskekort. En av sportfiskarna menade att kommunen borde satsa mer på turismen genom att utnyttja naturens möjligheter ännu mer. Exempelvis skulle man kunna anordna dykkurser, vandringar samt trolling och annat fiske från båt, som kompletterande aktiviteter. Om kommunen kan erbjuda turisterna aktiviteter utöver fisket kan man få "tyskar och danskar att inte bara komma hit för att fiska lax".

2.3 Boende

Attraktivt i dag

Närheten till naturen och det goda geografiska läget är det som attraherar människor att bosätta sig i Älvkarleby. De flesta aktörerna anser att pendlingsmöjligheterna är ganska goda redan idag, men att en utbyggnad av E4:an och förbättrade tågkommunikationer kommer att vara avgörande i framtiden.

Vidare menar några av de lokala aktörerna att de förhållandevis låga tomt- och huspriserna och den goda barnomsorgen och skolan attraherar människor att flytta till kommunen. Älvkarleby kommun är en av de kommuner i landet som har flest behöriga lärare. De flesta aktörerna framhåller att Älvboda friskola bidrar till en ökad attraktivitet. Några anser även att kommunens omsorg är bra, att man har väl fungerande idrottsanläggningar och ett rikt föreningsliv. Sammantaget anser de lokala aktörerna att man kan höja sin livskvalitet genom att flytta till Älvkarleby där det både är lugnt och tryggt att bo.

Attraktivt imorgon

Som tidigare nämnts tar de lokala aktörerna upp förbättrade kommunikationer som ett viktigt förbättringsområde. Den planerade utbyggnaden av E4:an ses som en stor och efterlängtd förbättring. Några av aktörerna menar att man bör skapa ett mer varierat boendebud i kommunen med fler exklusiva hus och tomter. Detta tror man skulle kunna locka fler människor att flytta hit. Andra saker som skulle höja attraktiviteten är bättre kommersiell service i form av ett nytt hotell i Skutskär, längre öppettider på restaurangerna och en utbyggnad av Uppståget. Flera av de lokala aktörerna anser att kommunen bör underlätta för småföretag att etablera sig, då detta skulle leda till att fler väljer att bosätta sig i kommunen. Vidare tycker några att kommunen behöver bli bättre på att marknadsföra de positiva aspekterna med att bo i Älvkarleby. Kommunen måste dock vara beredd på en ökad inflyttning så att det till exempel inte uppstår köer till barnomsorgen eller att kvaliteten försämras. Någon uppger att det skulle vara bra om kommunen fick ett gymnasium och kanske en specialistutbildning för att locka studerande till kommunen. Ett par av aktörerna anser att man måste få bukt med den gamla ”bruksandan” som exempelvis hindrar ett attraktivare (exklusivare) boende. Vidare anser man att kommunen bör stärka sin profil som en ort med kultur, attraktiv skattesats, stor industri, och närhet till Arlanda. Flera aktörer tar också upp vikten av att förändra Skutskärs negativa rykte.

Positiva effekter av ett djupförvar i Tierp

De flesta av de lokala aktörerna menar att ett djupförvar i Tierp med transporter genom Älvkarleby skulle bidra till att sätta Älvkarleby på kartan. Flera anser att det skulle ge en ökad inflyttning, då vissa av dem som arbetar med djupförvaret kommer att välja att bosätta sig i kommunen. Detta skulle i sin tur öka skatteunderlaget och därmed skapa en positiv spiral med fler arbetstillfällen. Några menar att ett djupförvar i Tierp skulle öka framtidstron hos kommuninnevanarna. En utbyggnad av hamnen i Skutskär för fler verksamheter än Stora Ensos, framhålls som en positiv effekt. Någon menar att den utvalda kommunen kan nyttja situationen och kräva rejäla tjänster och pengar från SKB och staten. Många anser dock att det väsentliga är vad kommunen kan erbjuda invånarna med eller utan ett djupförvar. Flera av aktörerna pekar på vikten av att informera och sprida kunskap om ett djupförvar för att på så sätt stärka de positiva effekter som kan uppstå kring ett djupförvar.

Negativa effekter av ett djupförvar i Tierp

De allra flesta av aktörerna menar att de negativa effekter som kan uppstå är en läckageolycka eller en stark motopinion i samhället. Flera nämner även risken med en terrorattack och hänvisar till attentatet i New York den 11 september. De flesta förutsätter dock att säkerheten kommer att vara fullgod och att inget skall hända. Några menar att de områden som ligger i närheten av transportleder och ovanjordsanläggningen inte kommer att vara attraktiva för boende. En risk är att det uppstår ett negativt rykte kring djupförvaret och att det kan avskräcka människor att bosätta sig i kommunen. Detta skulle kunna leda till en negativ utveckling med minskade skatteintäkter och sämre kommunal service. Många menar dock att det inte kommer att uppstå några negativa effekter alls.

Stolthet i Älvkarleby

Många aktörer anser att Älvkarlebyborna är stolta över sin kommun och att det i huvudsak grundar sig i en stolthet över den vackra naturen och det goda fisket. Generellt sett uppfattar många av de lokala aktörerna att Skutskärsborna är mindre stolta än de som bor i Älvkarleby. Flera aktörer menar att den gamla bruksandan med jantelag och traditionella könsroller bidrar till att människor inte känner stolthet över sin bygd. Ytterligare ett par aktörer anser att den låga utbildningsnivån och känslan av att inte kunna påverka bidrar till att människor inte känner stolthet. Invånarna börjar dock känna sig alltmer stolta över sin kommun. En aktör framhåller att Skutskärsborna har blivit mer stolta och förklarar det med framgångarna inom ishockey och bandy samt att orten har en ”sammanhållning där alla känner alla”.

Effekter av ett djupförvar

Många av de lokala aktörerna menar att ett djupförvar bara är en av flera faktorer som påverkar stoltheten. Några menar att det krävs en debatt och en dialog för att människor skall kunna känna stolthet över djupförvaret. Om man kan visa kommuninvånarna att det finns ett samband mellan etablering av ett djupförvar och en positiv utveckling av Älvkarleby kommer fler att kunna känna sig stolta över såväl kommunen som förvaret. Att bli stolt över djupförvaret, menar några, har att göra med att ”det var vi som tog nationellt ansvar för det använda kärnbränslet”. Om kommunen skulle få försämrat rykte på grund av djupförvaret eller transporter av använt kärnbränsle skulle stoltheten påverkas negativt anser några av aktörerna. Många menar dock att när de positiva effekterna av djupförvar och transporter visar sig så kommer folk att bli mer stolta.

3 Faktorer

Efter en jämförelse av de genomförda intervjuerna har Kairos Future funnit ett mönster av faktorer som påverkar Älvkarleby kommuns utveckling. Dessa har bedömts som väsentliga oavsett om ett djupförvar etableras i Tierp eller inte. Faktorerna har dels att göra med förhållanden inom kommunen, dels förhållanden som ligger utanför kommunens påverkan. Nedan följer en beskrivning av de 17 faktorerna.

3.1 Faktorer

Djupförvar i Tierp

Om SKB kommer fram till att Tierp är den bästa platsen för en etablering av ett djupförvar kommer det använda kärnbränslet att transporteras genom Älvkarleby till förvaret. För att ta emot kärnbränslet som kommer med fartyget M/S Sigyn (eller hennes efterföljare) kommer det att bli nödvändigt att bygga ut hamnen i Skutskär. Älvkarleby är inte aktuellt för djupförvar. Däremot kan ovanjordsanläggningen komma att helt eller delvis ligga i Älvkarleby eftersom det område i Tierp som föreslagits för platsundersökningar ligger mycket nära kommungränsen till Älvkarleby. Båda kommunerna avser att i mars/april 2002 fatta beslut om man vill låta SKB gå vidare med platsundersökningar. Om platsundersökningen visar att Tierp är den lämpligaste platsen för ett djupförvar är det troligt att kommunernas beslut kommer att föregås av en folkomröstning.

Positiv näringslivsutveckling i Gästrikeregionen

Älvkarleby är en del av Gästrikeregionen. Den geografiska närheten till de övriga kommunerna i regionen, framförallt Gävle gör att regionens näringslivsutveckling påverkar Älvkarleby kommun. Blomstrar näringslivet i övriga delar av Gästrikeregionen ökar utbudet av arbetstillfällen för Älvkarlebyborna. En positiv utveckling i regionen ökar efterfrågan på attraktivt boende och lokaler för näringslivsverksamheter. En negativ utveckling medför att fler arbetstillfällen måste skapas inom Älvkarleby kommun eller att invånarna måste pendla söderut för att arbeta.

Positiv näringslivsutveckling i Uppsalaregionen

Älvkarleby kommun påverkas även av näringslivsutvecklingen i Uppsalaregionen, om än inte lika mycket som av Gästrikeregionens utveckling. Förbättrade kommunikationer leder till ökade möjligheter för såväl företag som invånare i Älvkarleby att dra nytta av utvecklingen i Uppsala. Dessutom kan Uppsalabor välja att bosätta sig i Älvkarleby.

Expansivt näringsliv i Älvkarleby kommun

Älvkarlebys näringsliv domineras idag av Stora Enso och Vattenfall Utveckling AB som är de största privata arbetsgivarna. Strukturomvandlingen inom industrin har lett till att Stora Enso har fått ett minskat behov av arbetskraft. Effektiviseringar inom tillverkningsindustrin förväntas fortgå. En kommun som är beroende av några få arbetsgivare är sårbar. Ett diversifierat näringsliv minskar sårbarheten.

Näringslivsklimatet i Älvkarleby

Näringslivsklimatet handlar om hur den ekonomisk-politiska strukturen upplevs av företagarna.⁵ När företagare skall fatta beslut om sin verksamhet tar man hänsyn till kommunens näringslivspolitik. Ett näringslivsklimat som präglas av ett gott samarbete mellan kommunen och företagarna gynnar expansion och nyetableringar. I små kommuner som Älvkarleby kan en fördel för företagare vara de korta politiska beslutsvägarna och närheten till politikerna. Kommunens ekonomi påverkar delvis näringslivsklimatet.

Fastigheter för näringslivet i Älvkarleby

Ett sätt för Älvkarleby kommun att locka till sig nya företag är att erbjuda attraktiva fastigheter. Vad som ligger i betydelsen attraktivitet beror på företagaren, men det handlar i huvudsak om låga hyror och avgifter, goda kommunikationer, funktionella lokaler och vackra miljöer. Vattenfall Utvecklings läge vid älvstranden är ett exempel på hur man kan förena en vacker arbetsmiljö med funktionalitet.

Sysselsättningsnivån i Älvkarleby

Sysselsättningsnivån har ökat i Älvkarleby sedan mitten på 1990-talet. Arbetslösheten ligger idag på samma nivå som riksgenomsnittet (cirka fyra procent).⁶ För att bibehålla en hög sysselsättningsnivå är det betydelsefullt att näringslivet förnyas så att nya arbetstillfällen skapas när andra försvinner. Strukturomvandlingen inom industrin leder till ett minskat personalbehov. Exempelvis pågår en rationalisering inom skogsindustrin idag, och man räknar med en femtioprocentig minskning av antalet mantimmar per ton produkt om tio år.⁷

Kommunikationer till och från Älvkarleby

För att människor skall vilja bo och/eller arbeta i Älvkarleby kommun krävs goda kommunikationer. Kommunikationerna måste utvecklas allt eftersom företagens och invånarnas behov förändras, både vad gäller transporter och teknisk infrastruktur. En förbättring av E4:an och järnvägskommunikationerna möjliggör arbetspendling över ett större geografiskt område, framförallt söderut.

Utbildningsnivån i Älvkarleby

Utbildningsnivån i Älvkarleby kommun är lägre än riksgenomsnittet.⁸ Många av de intervjuade i Älvkarleby anser att detta beror på ”bruksandan” som de förklarar med att; ”farfar jobbade på bruket, det gör farsan också, varför skall inte jag kunna göra det?” De intervjuade har uppfattningen att ungdomar räknar med att få arbete inom industrin oavsett om de har utbildning eller inte. I Älvkarleby finns inget gymnasium. Gymnasierna i Gävle, Tierp och Uppsala ger dock eleverna ett brett urval av utbildningslinjer för sina gymnasiestudier. Den nystartade friskolan har ökat valmöjligheten vad gäller grundskoleutbildning.

⁵ /Nutek, 2000/. Företagsledares syn på näringslivsklimatet i Sverige.

⁶ /Länsstyrelsen Uppsala län, 2001/. Uppsala län i siffror år 2001.

⁷ Håkan Jöves, Kairos Future, f d FoU-direktör vid Korsnäs.

⁸ /Länsstyrelsen Uppsala län, 2001/. Uppsala län i siffror år 2001.

Naturen i Älvkarleby

Dalälven, havet och en vacker natur är stora tillgångar för Älvkarleby. Dessa tillgångar används av såväl kommuninvånarna som besökare. Kommunens besöksnäring bygger i huvudsak på naturorienterade aktiviteter.

Turism i Älvkarleby

Turismen är en viktig inkomstkälla i Älvkarleby kommun. Omsättningen av inresande besökare ökade med cirka 30 procent mellan 1993 och 1999.⁹ Stora attraktioner i Älvkarleby är sportfisket i Dalälven och golfbanan. Kulturella besöksmål är bland annat Stig Dagerman-rummet, Indian Art Gallery, Furuvik i Gävle samt vallonbruken i regionen.

Fokus på fritid & kultur i Älvkarleby

Älvkarleby kommuns föreningsliv är stort, över 100 föreningar får stöd från kommunen.¹⁰ Inom idrottslivet har bandy, fotboll, ishockey och ridning flest medlemmar. Bland kulturföreningarna lockar Hembygdsföreningen, körer och musikkåren många aktiva.

Älvkarlebys anseende i omvärlden

En kommun med ett gott rykte lockar till sig såväl företag som besökare. Anseendet byggs upp under lång tid genom bland annat aktiv marknadsföring, en positiv mediespegling och lokala ambassadörer i form av kommuninvånarna själva. Invånarna och politikerna måste dock vilja nå samma mål vad gäller kommunens profil.

Stolthet hos Älvkarlebyborna

Stolthet över kommunen är något som växer fram över tid. Vad man är stolt över varierar mellan kommuninvånare och kommuner. Stolthet kan handla om allt från stora idrottsframgångar, unika turistmål, kända personligheter till möjligheter att förverkliga individuella drömmar inom kommunen. Stolthet skapar ofta självförtroende och välbefinnande hos invånarna, vilket är positivt för kommunens utveckling. I Älvkarleby anger de intervjuade att Älvkarlebyborna är stolta över kommunens vackra natur, sportfisket och bandyframgångarna.

Kommunal & kommersiell service i Älvkarleby

Kommunen skall tillhandahålla service som möter invånarnas behov i livets olika faser. För att kunna upprätthålla en god servicenivå krävs en stabil kommunal ekonomi. Tillgänglighet till kommersiell service är också viktigt för en levande kommun. Kommersiell service omfattar bland annat affärer, banker och restauranger. Enligt de intervjuade fungerar den kommunala servicen bra framförallt vad gäller barnomsorg och skola. Serviceutbudet i kommunen skulle dock kunna förbättras i form av ett badhus och flera restauranger med längre öppettider.

⁹ Information från Älvkarleby turistbyrå.

¹⁰ Annika Forsberg, kultur- och fritidschef, Älvkarleby kommun.

Boendet i Älvkarleby

Det som gör det attraktivt att bo i Älvkarleby är låga huspriser, billiga hyror, vacker natur, lugn och ro samt en god barnomsorg och skola. Närheten till Gävle och Uppsala erbjuder goda möjligheter till arbetspendling, shopping och ett utökat kulturutbud.

Inflyttning till Älvkarleby

Sedan år 1995 har cirka 400 personer per år flyttat till Älvkarleby. Antalet utflyttade per år har varit ungefär lika stort. Skälen till att man flyttar till kommunen är flera. De intervjuade menar att det som lockar är billigt boende, naturen, friskolan och korta kötider till barnomsorg. Studier visar att människor är mer villiga att pendla över längre avstånd för att få bo och arbeta där man vill.¹¹ Ungdomar prioriterar ett rikt socialt liv framför ett bekvämt boende.¹²

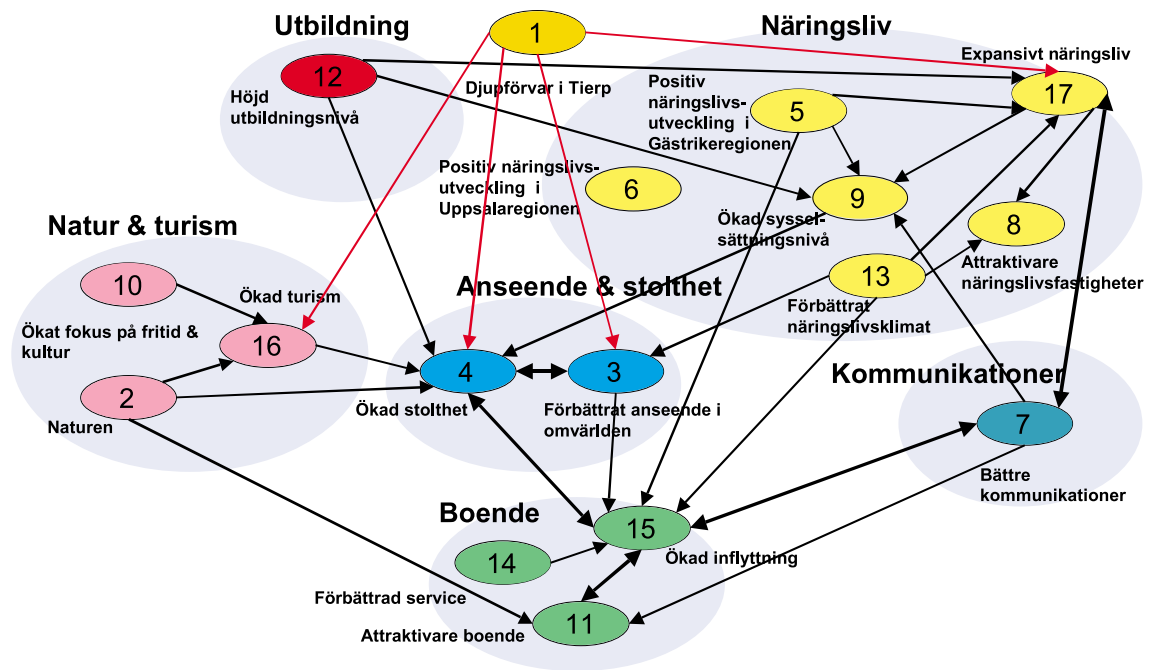
3.2 Sambandsanalys

För att kunna förstå faktorernas inbördes förhållande och hur de kan påverka utvecklingen av Älvkarleby kommun, dess näringsliv och besöksnäring har en sambandsanalys genomförts. Med denna analysmetod går det att utläsa vilka faktorer som driver andra faktorer framåt samt vilka som är beroende av andra. En utförligare beskrivning av sambandsanalysen finns i bilagan.

En viktning har gjorts av de olika faktorernas styrkor och det är endast de som är mest drivande som har redovisats i ovanstående figur, det vill säga de som har fått värde 3. Faktorerna Djupförvar i Tierp (1) och Positiv näringslivsutveckling i Uppsalaregionen (6) har inte bedömts ha en avgörande drivkraft på någon annan faktor, därav att de saknar svarta pilar i figuren. Detta betyder dock inte att de inte driver andra faktorer framåt. Röda pilar har dock satts ut för att visa vilka faktorer ett djupförvar i Tierp (1) starkt driver, det vill säga de samband som har fått värde 2.

¹¹ /SIKA, 1998/. Årsbok 1998. Transporter och kommunikationer.

¹² Mikael Raaterova, ansvarig för Kairos Futures värderingsstudier.

Figur 1. Sambandsanalys.

Ur figuren kan utläsas att ett djupförvar i Tierp inte är en avgörande drivkraft för utvecklingen av Älvkarleby kommun, dess näringsliv och besöksnäring.¹³ Istället finns det en rad andra faktorer som starkare driver på kommunens utveckling. Näringslivet utveckling är bland annat starkt beroende av att utbildningsnivån höjs bland kommuninvånarna, en positiv näringslivsutveckling i Gästrikeregionen och bättre kommunikationer. Besöksnäringen, å sin sida, drivs av en ökad fokus på fritid och kultur, samt ett ökat tillvaratagande av naturens möjligheter. Inflyttningen till kommunen är starkt beroende av flera faktorer såsom ett förbättrat anseende i omvärlden, bättre kommunikationer och ett förbättrat näringslivsklimat.

Ett djupförvar är inte betydelselöst för Älvkarleby kommun, men det utgör inte den mest avgörande drivkraften för utveckling av kommunen, dess näringsliv och besöksnäring. Djupförvaret kan dock bli en drivkraft att räkna med om kommunen satsar på att utnyttja de fördelar ett djupförvar för med sig.

¹³ För ytterligare information se bilaga.

4 Analys

Viktiga förändringar i samhället kan ibland vara svårfångade, inte minst på grund av att vi lever med dem varje dag. Det är därför svårt att bli varse när gamla samhällsströmningar förändras och nya kommer till. Emellertid finns det strömningar som går att lyfta fram eftersom de uppfyller två viktiga kriterier: tydlighet och långsiktighet. Beroende på vilket tidsperspektiv som anläggs måste samhällsströmningar lyftas fram på olika sätt. Ett kort perspektiv innebär vanligen högre krav på precision medan ett längre perspektiv ställer krav på fantasifullhet.

Kairos Future har funnit tio samhällsströmningar som har särskilt stor betydelse för Älvkarleby kommun, dess näringsliv och besöksnäring.¹⁴ I alla framtidsstudier finns det två begränsningar, vilka återfinns även i denna presentation av samhällsströmningar.

För det första kan det finnas andra samhällsströmningar som inte tas med i beräkningen och som kan komma att ha stor betydelse. Begränsningen kan åtgärdas dels genom erfarenhet av vad som är viktiga strömningar i samhället och dels genom att värdera och analysera strömningarna mot en väldefinierad frågeställning. Här har den första begränsningen hanterats genom att vi har valt ut de samhällsströmningar som vi bedömer kommer att ha störst inflytande på Älvkarleby framöver.

För det andra utgår strömningarna från nuet, vilket innebär att vi inte kan veta exakt vilken betydelse de får under de kommande åren. Ett sätt att hantera denna begränsning är med hjälp av målände scenariobeskrivningar som öppnar upp diskussionen och låter kreativitet och fantasi ta vid där osäkerheten blir för stor. Sådana scenariobeskrivningar ges efter beskrivningen av samhällsströmningar.

4.1 Samhällsströmningar

Världen krymper

Teknikutveckling ger möjligheter till allt snabbare transporter av varor, tjänster och kapital. Människor reser mer än någonsin, vilket gör att aktiviteter blir mer oberoende av plats. Ökad rörlighet leder till att vår uppfattning om världen krymper. Internationella ekonomisk-politiska samarbeten gör att marknader blir allt friare. För företag innebär utvecklingen att kunder och konkurrenter kan finnas över hela världen.

Teknikutvecklingen fortsätter

Dagens samhälle och dess funktioner bygger allt mer på teknik. Varor blir allt billigare att producera medan tjänster blir dyrare. Genom snabba fysiska och virtuella kommunikationer sjunker transaktionskostnaderna och nya aktörer kan komma in på marknaden.

¹⁴ De samhällsströmningar som Kairos Future har funnit vara viktiga för Älvkarleby kommun är i stor utsträckning desamma som de samhällsströmningar som är viktiga för Tierps kommun. Detta beror dels på samhällsströmningarnas övergripande karaktär dels på att Älvkarleby och Tierp har stora likheter.

Den ökade IT-fieringen ger nya möjligheter till fler och nya nischer. I takt med att människor blir allt mer vana vid att använda sig av Internet ökar kraven på att företag och kommun skall vara tillgängliga.

Storlekspolarisering och branschglidning ökar

Medelstora företag får det allt svårare att konkurrera med stora kostnadsledande företag och smala nischföretag. Resultatet blir en storlekspolarisering där endast riktigt stora eller små nischade företag blir kvar. Lönsamma företag inom traditionella branscher med liten tillväxt söker sig till nya områden för att expandera och investera. Denna form av branschglidning ökar allt mer. För att möta morgondagens utmaningar vad gäller nya konkurrenter, nya produkter och nya tjänster måste näringslivet stärka sin förmåga till omställning, anpassning och specialisering.

Krav på kompetens ökar

Behovet av högre utbildad arbetskraft blir allt viktigare på arbetsmarknaden. Vinsterna ligger alltmer i förädling, innovation och marknadsföring. Produktion som inte kräver högre utbildning och kompetens automatiseras eller flyttas till låglöneländer. Företag som vill behålla sin konkurrenskraft måste ständigt se till att personalen har en god kompetensnivå. Detta kan ske genom nyrekrytering av medarbetare med spetskompetenser och vidareutbildning av de anställda.

Strukturomvandlingen fortsätter

Det svenska näringslivet har genomgått en kraftig strukturomvandling under de senaste åren. De kunskapsintensiva delarna av näringslivet har expanderat kraftigt, men än tydligare är förskjutningen mot ökad kunskapsintensitet inom så gott som alla branscher. Med anledning av den dyra arbetskraften kan Sverige inte konkurrera med låglöneländer om arbetskraftsintensiv produktion. Det är därför viktigt för Sverige att satsa på kunskapsintensiva sektorer. Många kommuner drabbas hårt då företag med arbetskraftsintensiva produktioner rationaliseras eller väljer att flytta delar av sin verksamhet utomlands. Den arbetskraft som friställs i samband med nedläggningar har ofta svårt att hitta nya arbeten. Kommuner med ett diversifierat näringsliv har bättre möjligheter att klara av såväl strukturomvandlingar som lågkonjunkturer.

Nätverk ökar i betydelse

Allt fler organisationer väljer att organisera sig i nätverk istället för hierarkiska strukturer. Detta beror på två faktorer. Den ena är att ny kommunikationsteknik möjliggör nätverk med många deltagare överallt i världen. Den andra är att nätverk har en snabbare förmåga att anpassa sig till förändringar än traditionella hierarkier. Genom att skapa sig strategiska nätverk, så kallade allianser, kan företag eller kommuner komplettera sitt eget utbud genom samarbeten med partners utanför den egna branschen/kommunen.

En ökad mångfald av värderingar

I ett samhälle som präglas av ökad rörlighet och informationsutbud får människor ständigt nya intryck. Traditionella värdesystem omprövas av individer och grupper, vilka tenderar att skapa egna system. En ökad mångfald av värderingar gör att individer ställer krav på valfrihet i sin konsumtion. Människors politiska intresse fångas inte längre av

ideologier utan fokuseras mer på sakfrågor. Såväl företag som kommuner måste möta ökad mångfald av värderingar med ett ökat utbud av produkter och tjänster.

Mer individualiserad konsumtion

En stor förändring i dagens samhälle är människors ökade krav på individuella lösningar och vilja att bli behandlade som självständiga individer. För att sticka ut från mängden ökar varumärkens betydelse som identitetsmarkör. I ett varumärke byggs värderingar och livsstilar in. En utmaning för kommuner och företag är att ta reda på förutsättningar att stärka och utveckla sitt varumärke.

Kommunikationer förbättras

Såväl fysiska som virtuella kommunikationer utvecklas snabbt. Det som driver strömningen är i huvudsak en snabb teknikutveckling, men också människors och företags ökade krav på effektiva kommunikationer. En kommun med goda kommunikationer är attraktiv då det ger människor valmöjligheter vad gäller boende och arbete.

Upplevelser värderas allt mer

Allt fler betonar vikten av upplevelser och egen utveckling framför saker och materiell trygghet. Vissa har kallat detta mönster för upplevelseekonomin då drivkraften är jakten på nya upplevelser. Automatisering av produkttillverkningar gör också att resurser frigörs för att utveckla och leverera upplevelser. Tjänster och varor skall ge kunden en känsla av mervärde. Det materiella är bara en plattform för att kunna skaffa sig upplevelser. För att förbli en attraktiv arbetsplats är det viktigt att kunna erbjuda sin personal en kreativ arbetsmiljö och möjligheter till personlig utveckling. För att vara en intressant kommun att besöka är det viktigt att besöksnäringen kan erbjuda genuina miljöer och unika aktiviteter kompletterade med god och personlig service.

4.2 Scenarier

Det kan verka vanskligt att försöka måla upp bilder av Älvkarleby kommuns framtida utveckling. Många menar att det inte hinner hända så mycket på 15 år. Ser vi tillbaka på förra seklet kan vi konstatera att mycket ändå har hänt, till och med under relativt korta perioder som ett decennium. Så sent som på mitten av 1980-talet var det få som trodde att Östblocket skulle falla sönder inom mindre än ett decennium. I mitten av 1990-talet förnekade flera av Sveriges IT-chefer att Internet skulle överleva de närmsta tre åren. Verkligheten blev som vi vet en helt annan.

Att tänka i scenarier hjälper oss att förstå drivkrafter och nyckelaktörer i den framtida utvecklingen. Scenarier visar även på att vi har möjlighet att påverka utvecklingen. Syftet med scenarierna är inte att i första hand peka ut exakt vad som kommer att hända. Istället är målet att öka medvetenheten om att framtiden kan utvecklas i flera olika riktningar. Därigenom kan man öka handlingsberedskapen för det oväntade. Ett scenario är således inte en prognos, det vill säga en relativt överraskningsfri framskrivning av nuet. Det är heller inte en vision, en önskad framtid. Ett scenario är ett kvalificerat svar på frågan "Vad kan tänkas inträffa?" eller "Vad händer om...?". Därmed skiljer sig scenariot från såväl prognosen som visionen, vilka båda har en tendens att dölja risker. I scenariots form får vi en möjlighet att hantera riskerna.

Metodruta: Exempel på skillnader mellan prognoser och scenarier

Prognos

- Beskriver sannolika framtider genom enstaka orsakssammanhang
- Pekar på säkra samband
- Döljer risker
- Är detaljerade
- Är statiska
- Kvantitativa beskrivningar
- Behöver vi för att våga fatta beslut
- Möter vi dagligen

Scenario

- Beskriver möjliga, tänkbara helhetsbilder av framtiden
- Är resonerande och accepterar osäkerheter
- Tydliggör risker
- Är översiktliga
- Beskriver system och samband
- Kvalitativa beskrivningar
- Behöver vi för att förstå vad vi fattar beslut om
- Möter vi mer sällan

4.3 Fyra scenarier år 2015

En vanlig metod i framtagandet av scenarier är att man utgår från utvecklingen inom två områden där det finns stor osäkerhet om den framtida utvecklingen. Dessa osäkerheter bildar axlar i ett så kallat scenariokors. En ytterlighet beskrivs i änden på respektive axel. Kairos Future har bedömt att det finns två grundläggande och genuina osäkerheter för Älvkarleby kommun: den ena osäkerheten är om SKB bygger ett djupförvar i Tierp eller inte, den andra osäkerheten är hur Älvkarlebys näringslivsstruktur kommer att utvecklas i framtiden. Kommer Älvkarleby ha ett traditionellt näringsliv med stort fokus på tillverkningsindustrin och några få stora arbetsgivare eller kommer kommunen ha ett diversifierat och kunskapsintensivt näringsliv med många små nischade företag? Det är viktigt att framtiden för dessa två områden verkligen är genuint osäker¹⁵. Annars uppstår en situation där ett eller ett par scenarier uppfattas som mer "sanna", och därmed förloras en betydande poäng med scenarioplanering.

De två osäkerheterna utgör motpolpar, vilka beskrivs av axlarna i figuren nedan. Respektive ytterlighet analyseras och beskrivs i form av ett scenario i varje hörn. Varje scenario har en fond som utgörs av "säkra" samhällsströmningar, vilka redovisades i avsnittet samhällsströmningar. Tidpunkten för scenarierna är satt till år 2015, då en eventuell djupförvarsanläggning i Tierp har kommit en bra bit på väg och det finns såväl byggnads- som driftpersonal på plats. I nedanstående figur visas några av huvuddragen i respektive scenario.

¹⁵ Det är viktigt att komma ihåg att det är år 2015 vi talar om när vi talar om framtiden i detta fall. Skulle vi ha tagit ett kortare eller betydligt längre tidsperspektiv är det inte säkert att näringslivets utveckling är så osäker.

Skillnaden mellan de fyra scenarierna tydliggörs i en schematisk jämförelse nedan. De levandegörs därefter genom framtidsberättelser daterade år 2015 från de olika "världar" respektive scenario representerar. Någon av de fyra världar som beskrivs kan bli verklighet år 2015, men det kan lika gärna vara en blandning av flera. Poängen med scenarierna är att de skapar handlingsberedskap för det oväntade och ibland otänkbara. Scenarierna har också getts namn som är tänkta att underlätta dialogen om dem.

Schematisk jämförelse av de fyra scenarierna år 2015

Faktor	Scenario 1 Stilla flyter älven	Scenario 2 Krusningar på ytan	Scenario 3 Fallens dag	Scenario 4 Älven brusar
Djupförvar i Tierp	Nej	Ja	Ja	Nej
Positiv näringslivsutveckling i Gästrikeregionen	Sovstad till Gävle. Stort beroende av Gästrikeregionen.	Sovstad till Gävle. Stort beroende av Gästrikeregionen. SKB ger marginellt med jobb.	Beroendet av Gästrikeregionen är inte lika starkt. Samverkan med Gästrikeregionen. SKB ger marginellt med jobb.	Beroendet av Gästrikeregionen är inte lika starkt. Samverkan med Gästrikeregionen.
Positiv näringslivsutveckling i Uppsalaregionen	Stor utpendling söderut. Sovstad till Uppsala.	Utpendling söderut. Sovstad till Uppsala. SKB ger marginellt med jobb.	Viss inpendling från Uppsala. SKB ger marginellt med jobb.	Viss inpendling från Uppsala.
Näringslivet i Älvkarleby	Liten förnyelse i näringslivet.	Viss förnyelse i näringslivet. SKB-relaterad verksamhet för in nytt blod i näringslivet.	Stor förnyelse med många upplevelse-baserade verksamheter. SKB är en av flera nya verksamheter.	Stor förnyelse med många upplevelse-baserade verksamheter. VUAB och andra kunskaps-intensiva företag leder utvecklingen.
Näringslivsklimatet i Älvkarleby	Fortsatt bruksanda. Små företag vill inte etablera sig i Älvkarleby.	Fortsatt bruksanda. Tack vare SKB har etableringsviljan stärkts. Lite nytt blod kommer in i kommunen.	Stark nyföretagaranda tack vare bred samverkan mellan kommunen och näringslivet. SKB är ett av flera nytillskott.	Stark nyföretagaranda tack vare bred samverkan mellan kommunen och näringslivet.
Fastigheter för näringslivet i Älvkarleby	Billiga tomter och lokaler väntar på att bli utnyttjade.	Billiga tomter och lokaler väntar på att bli utnyttjade.	Tomter och lokaler utnyttjas av nya företag. Viss nybyggnation.	Tomter och lokaler utnyttjas av nya företag. Viss nybyggnation.
Sysselsättningsnivå i Älvkarleby	Stor utpendling med anledning av brist på jobb inom traditionella näringslivet.	Stor utpendling med anledning av brist på jobb som till viss del mildras av SKB:s verksamhet.	Hög sysselsättningsnivå. Vissa har svårt att få jobb på grund av felaktig kompetens.	Hög sysselsättningsnivå. Vissa har svårt att få jobb på grund av felaktig kompetens.
Kommunikationer till och från Älvkarleby	Bil- och järnvägar är väl utbyggda. Virtuella kommunikationer finns men utnyttjas dåligt av näringslivet.	Bil- och järnvägar är väl utbyggda. Virtuella kommunikationer finns men utnyttjas dåligt. Hamnen är utbyggd.	Bil- och järnvägar är väl utbyggda. Virtuella kommunikationer finns och utnyttjas väl. Hamnen är utbyggd.	Bil- och järnvägar är väl utbyggda. Virtuella kommunikationer finns och utnyttjas väl.
Utbildningsnivå i Älvkarleby	Fortsatt låg utbildningsnivå. Högutbildade pendlar ut, men också in.	Marginellt ökad utbildningsnivå, tack vare SKB. Högutbildade pendlar ut, men också in.	Höjd utbildningsnivå tack vare expansivt näringsliv och satsning på egna utbildningar i kommunen.	Höjd utbildningsnivå tack vare expansivt näringsliv och satsning på egna utbildningar i kommunen.

Faktor	Scenario 1 Stilla flyter älven	Scenario 2 Krusningar på ytan	Scenario 3 Fallens dag	Scenario 4 Älven brusar
Naturen i Älvkarleby	Stor tillgång som kan utnyttjas mer.	Stor tillgång som kan utnyttjas mer.	Ökad belastning.	Ökad belastning.
Turism i Älvkarleby	Fortsatt fokus på fisketurismen och friluftslivet. Golfbanan fortfarande viktig.	Fortsatt fokus på fisketurismen och friluftslivet. Golfbanan fortfarande viktig. Viss ökning tack vare att SKB är ett nytt besöksmål som har satt Älvkarleby på kartan.	Upplevelser i fokus. Besökare erbjuds en mångfald av attraktioner, bland annat: fiske, utställningar om Älvkarlebys historia, spa-verksamheter, djupförvar.	Upplevelser i fokus. Besökare erbjuds en mångfald av attraktioner, bland annat: fiske, utställningar om Älvkarlebys historia, spa-verksamheter.
Fokus på fritid & kultur i Älvkarleby	Svårt att få resurserna att räckta till. Satsar på traditionella aktiviteter.	Svårt att få resurserna att räckta till. Satsar på traditionella aktiviteter. SKB gör marginell skillnad.	Goda resurser tack vare ökade skatte- och sponsorintäkter. Ökad satsning på kulturella aktiviteter.	Goda resurser tack vare ökade skatte- och sponsorintäkter. Ökad satsning på kulturella aktiviteter.
Älvkarlebys anseende i omvärlden	Fortsatt högt anseende hos sportfiskare och friluftsturister. Känt för sitt billiga permanentboende.	Fortsatt högt anseende hos sportfiskare och friluftsturister. Känt för sitt billiga boende. SKB har satt kommunen på kartan.	Älvkarleby är nu även känt för sitt dynamiska näringsliv och attraktiva boende. SKB stärker anseendet ytterligare.	Älvkarleby är nu även känt för sitt dynamiska näringsliv och attraktiva boende.
Stolthet hos Älvkarlebyborna	Stoltheten har inte påverkats nämnvärt.	Stoltheten har ökat marginellt tack vare SKB: "Vi tog vårt ansvar och tog hand om kärnavfallet".	Stoltheten har ökat i takt med övriga framgångar. SKB stärker ytterligare: "Vi tog vårt ansvar och tog hand om kärnavfallet".	Stoltheten har ökat i takt med övriga framgångar.
Kommunal & kommersiell service i Älvkarleby	Marginell försämring tack vare ökad inflyttning. De större städerna lockar.	Oförändrat tack vare SKB:s verksamhet. De större städerna lockar dock fortfarande.	Visst uppsving tack vare ökad inflyttning och fler turister. De större städerna lockar dock.	Visst uppsving tack vare ökad inflyttning och fler turister. De större städerna lockar dock fortfarande.
Boendet i Älvkarleby	Billigt med många attraktiva tomter.	Billigt med många attraktiva tomter.	Ökad efterfrågan på attraktiva bostäder, stigande priser.	Ökad efterfrågan på attraktiva bostäder, stigande priser.
Inflyttning till Älvkarleby	Ökad inflyttning tack vare sovstad till Gävle/Uppsala.	Ökad inflyttning tack vare sovstad till Gävle/Uppsala och SKB.	Ökad inflyttning tack vare ökad attraktion för att bo och arbeta i Älvkarleby. SKB har marginell positiv effekt.	Ökad inflyttning tack vare ökad attraktion för att bo och arbeta i Älvkarleby.

4.4 Scenariobeskrivningar och dialogmöten

För att skapa en grund för delaktighet och samla in fakta och synpunkter till processen inbjöds aktörer från besöksnäring och näringsliv till två dialogmöten. Ett för besöksnäringen och ett för övrigt näringsliv. Deltagarna fick med utgångspunkt i scenarierna arbeta fram idéer och förslag till hur man ska mildra negativa effekter och stärka positiva effekter i respektive scenario.

I följande avsnitt kommer de fyra scenarierna att beskrivas genom fiktiva framtidsberättelser. I anslutning till respektive scenario redovisas förslagen från dialogmötena.

Stilla flyter älven

**Traditionellt
näringsliv**

Under det senaste årtiondet har många kommuninvånare ständigt oroat sig för om Stora Enso skall flytta verksamheten till något låglöneland. Tack och lov har företaget valt att stanna kvar i kommunen. Fortsatta rationaliseringar har dock medfört att bara hälften av dem som arbetade i verksamheten år 2001 finns kvar idag. Många av dem som förlorade sina arbeten i den senaste vågen av rationaliseringar på Stora Enso har svårt att få anställning i kommunen. Vattenfall Utveckling AB har förvisso inte skurit ned sin verksamhet, men den kompetens som efterfrågas kräver högskoleutbildning vilket många av Älvkarlebyborna fortfarande saknar.

Näringslivets struktur har inte förändrats i Älvkarleby. Några år in på 2000-talet fanns det förhoppningar om att nytt blod skulle tillföras kommunen genom SKB:s provborrningar. Visserligen kom det ett antal experter till kommunen, men de satte inte nämnvärda spår i viljan att etablera företag. Den optimism som fanns bland kommunens entreprenörer, vilka hade hoppats på att få leverera sina varor och tjänster till ett djupförvar i Tierp, försvann när det visade sig att samtliga kommuner som var aktuella för ett djupförvar hade urberg av tillräckligt god kvalitet. Eftersom kommuninvånarna i Oskarshamn och Östhammar hade varit mer positiva till ett förvar under hela platsundersökningsprocessen blev det mindre intressant att lägga förvaret i Tierp. I slutändan valdes Oskarshamn ut på grund av närheten till mellanlagret CLAB.¹⁶

Pendling över allt större avstånd har möjliggjorts bland annat genom dubbelspår och höghastighetståg till Uppsala. Dessutom blev E4:an klar för flera år sedan efter det att man lyckats lösa frågan om vägens sträckning genom Tierp. Goda möjligheter till arbetspendling har lett till att Älvkarlebyborna kan arbeta såväl i Gästrike- som Mälardalenregionen. Trots att nyheterna rapporterar om rationaliseringar inom Älvkarlebys traditionella näringsliv väljer allt flera Gävlebor och Uppsalabor att flytta till kommunen. Detta beror dels på kommunikationernas utveckling, dels på att kommunens tomter är både billiga och attraktiva. Tack vare den ökade inflyttningen har kommunen lyckats bibehålla en god nivå på den kommunala servicen.

För sportfiskarna är Älvkarleby fortfarande en vallfartsort. Genom att det har blivit lättare att ta sig till kommunen kommer sportfiskare inte bara från näraliggande regioner som Gävle, Uppsala och Stockholm. Under sommaren kan det vara svårt att få hyra en stuga på campingen, men annars finns det en kapacitet att utveckla fisketurismen mer. Utöver fisket lockar golfbanan många besökare. Det har mer eller mindre blivit en tradition i svenska golftidningar att årligen ranka banan som den bästa i mellersta och norra Sverige.

Kommentar från dialogmötena

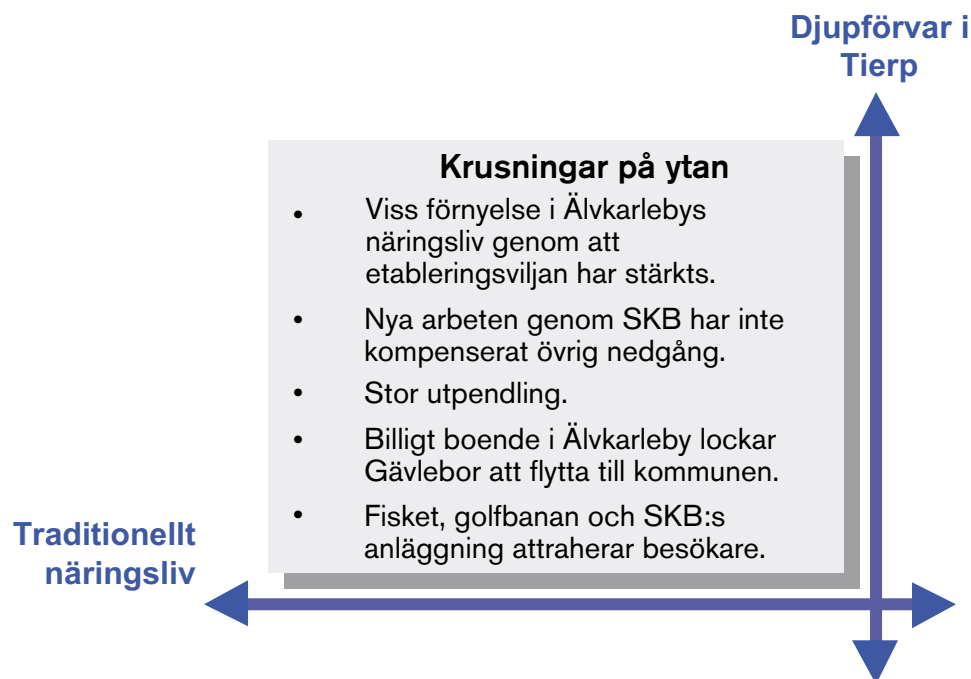
För att stärka de positiva effekter som uppstår i detta scenario föreslog deltagarna en ökad fokusering på marknadsföring av Älvkarlebys höga natur- och kulturvärden. Vidare föreslogs en satsning på att utveckla fiskecampen, Rullsands camping samt ett badhus med vinterpool. Laxöns utbud ansåg man kunde stärkas med en fisk- och viltrestaurant.

Ytterligare förslag var att erbjuda turister paketresor inriktade på kultur, hälsa, golf och fiske. Deltagarna poängterade också vikten av att åstadkomma en högre insikt om betydelsen av marknadsföring hos invånarna för att skapa en positivare attityd till utveckling av turismen. Slutligen föreslogs en satsning på att skapa attraktiva boenden, en bra barnomsorg samt en ökad tillgänglighet genom förbättrade kommunikationer.

För att mildra scenariots negativa effekter föreslog deltagarna att kommunen aktivt arbetar med alternativa framtidsmöjligheter så att man inte binder upp sin utveckling mot endast ett scenario. Vidare föreslog deltagarna en högre grad av samverkan med angränsande kommuner. En grupp föreslog ett samgående med Gävle kommun. Deltagarna ansåg att kommunen måste utveckla ett gott företagsklimat och bidra till en utveckling av den befintliga industrin. Andra förslag var att söka pengar från olika EU-projekt, skapa en god infrastruktur för småföretagande (växel, bredband etc) och att profilera kommunen mot besöksnäringen.

¹⁶ CLAB = Centralt mellanlager för använt kärnbränsle.

Krusningar på ytan

I början på 2000-talet försökte kommunen locka till sig företag från Gästrik- och Uppsalaregionen med hjälp av låga tomtpriiser och billiga lokaler i Älvkarleby. Syftet med detta var att stärka och skapa förnyelse i näringslivet för att bland annat minska behovet av arbetspendling för Älvkarlebybor. Satsningen höll på att gå i stöpet, men etableringen av djupförvaret i Tierp ökade intresset bland mindre företag inriktade mot tillverkningssektorn. Några företag fokuserade kring logistik-, teknik och säkerhetsfrågor har flyttat till kommunen. Emellertid täcker inte nyetableringarna behovet av arbetsplatser i kommunen.

Utbildningsnivån bland Älvkarlebyborna har höjts marginellt de senaste tio åren dels med anledning av att några av SKB:s anställda med högre utbildning har bosatt sig i kommunen. Dels tack vare att kommunens marknadsföring gentemot högutbildade, vilka setts som potentiella husägare, i Gästrik- och Uppsalaregionen har fått en positiv respons. Den ökade arbetspendlingen har medfört att Älvkarlebyborna ibland skämtsamt kallar kommunen för "sovstaden". Men flertalet invånare är faktiskt stolta över att så många väljer att bo kvar i eller flytta till kommunen. Inflyttningen av högutbildade har förvisso varit marginell, men den har i sin tur lett till att kommunens tonåringar har fått upp ögonen för att det inte är givet att gå i föräldrarnas fotspår. Istället kan man själv påverka sina framtidsmöjligheter genom vidareutbildning.

Efter beslutet om att lägga djupförvaret i Tierps kommun var oron stor bland Älvkarlebyborna att transporterna av använt kärnbränsle skulle medföra att såväl familjer som företag skulle rata deras kommun. Men eftersom ingenting negativt har hänt i samband med djupförvaret så har invånarna istället börjat känna att verksamheten har givit dem någonting tillbaka. Nytt blod har tillförts kommunen, några nya företag har etablerat sig samt att media har uppmärksammat Älvkarlebys utveckling i samband med djupförvaret. En och annan röst har höjts för att Älvkarleby aldrig självt skulle ha lyckats nå en sådan uppmärksamhet i media utan djupförvaret eftersom verksamheten har satt kommunen "på kartan". Oavsett orsaken till uppmärksamheten så har följden blivit att nya nyfikna turister kommer för att besöka kommunen.

Företag inom besöksnäringen finner det lukrativt att sälja paketresor till turister med besök i Skutskärs hamn, inklusive utställningen om hur transporterna av använt kärnbränsle går till, och en fisketur på Dalälven alternativt vandringar på de fina lederna mellan vattendragen. Sportfiskare som alltid fiskat i älven var till en början mycket irriterade över paketresorna eftersom man befarade att fisket skulle överexploateras, men verkligheten visade på den omvända utvecklingen. Kommunen och besöksnäringen har tillsammans banat väg för ekoturism samtidigt som fler laxar utplanterats och Östersjövattnet förbättrats. Detta har medfört att det är långt kvar innan kommunens kapacitetstak har nåtts vad gäller möjligheterna att ta emot sportfiskare och naturintresserade.

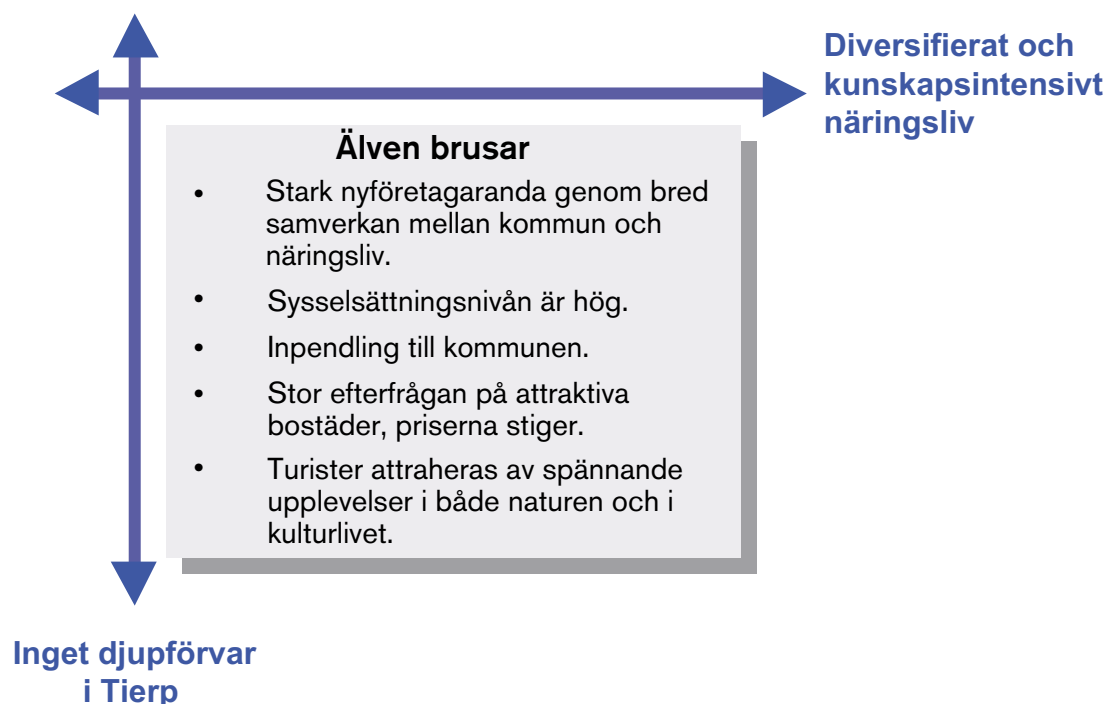
Kommentarer från dialogmötena

För att stärka de positiva effekterna i "Krusningar på ytan" föreslogs en väl strukturerad marknadsföring och ett högt kvalitetstänkande inom besöksnäringen. En förutsättning, menade deltagarna, är en positiv inställning från kommunledningen samt att man arbetar uthålligt med kontinuerlig uppföljning och utvärdering av aktiviteterna inom besöksnäringen.

Ytterligare förslag var en satsning på en kommersiell hamn i Skutskär. Hamnen skulle kunna utgöra ett logistiskt centrum med kluster av småföretag i anslutning därtill. För att höja utbildningsnivån i kommunen föreslog deltagarna att ett samarbete mellan näringslivet och högskolan i Gävle etableras. Deltagarna ansåg att kommunen och näringslivet måste ta till vara på spin-offeffekterna som uppstår kring djupförvaret. Det är viktigt att kommunen satsar på snabb effektiv service till företag som vill starta och etablera sig i kommunen.

För att minimera scenariots negativa effekter ansåg deltagarna att man måste arbeta med att göra invånarna mer positiva till turism genom uthållig information och marknadsföring gentemot företag, befolkning och skolor. Vidare talades om vikten av att bygga upp en vikanäsla bland kommuninvånarna för att underlätta fortsatt utveckling av kommunen.

Älven brusar

I början av 2000-talet såg framtiden mörk ut för små kommuner som Älvkarleby. Emellertid såg ett antal yngre personer som varit ute och rest mycket runt om i världen ett gyllene tillfälle för kommunen. Om Himalaya kunde attrahera västvärldens vandringsugna liksom Astrid Lindgrens värld i Vimmerby lockade barnfamiljer från när och fjärran, varför skulle då inte Älvkarleby kunna bli en resa i tid och rum? Till en början var det svårt att få med kommunen och besöksnäringen på noterna eftersom idén lät helt vansinnig. Men eldsjälarna lyckades engagera såväl kommun som näringsliv. Först valde man att satsa på kommunens brukstraditioner och sköna natursceneri. Följden blev att allsköns turister sökte sig till kommunen för att företa sig en resa tillbaka i tiden till 1800-talets bruksmiljö. Tidsenliga kläder och mat samt möjligheten att själva få lära sig att tillverka gamla föremål gjorde känslan att vara förflyttad i tiden till en helhet. Mer naturintresserade turister attraherades av genuina fiske- och jaktupplevelser med kunniga och personliga guider från Älvkarleby. Tack vare turistprojektets fokus på tid och rum har ytterligare turistföretag etablerats. Ett företag har specialiserat sig på den industriella revolutionen och dess rationaliseringar i Sverige, då det sett att Älvkarleby "personifierat" industrins utveckling. Den utställning som skapats i delar av Stora Ensos lokaler utgör ett idealiskt besöksmål för skolklasser runt om i landet. På Laxön har ett annat företag valt att utveckla en spa-anläggning. Särskilt populärt är det att ta ett kallt dopp i Dalälven för att därefter springa in till varma mineralbad med utsikt över älven.

Den blomstrande turistsektorn har fått kommunen att leva upp. Detta i kombination med att tomtpriser och lokalhyror är billigare relativt Gävle- och Uppsala-regionen har medfört att företag inom andra sektorer etablerats i kommunen. Omkring Vattenfall Utveckling AB har en företagsby vuxit fram, då många företag funnit läget attraktivt inte bara med anledning av den vackra miljön, utan även för möjligheterna till utbyte av resurser. Framförallt är det små kunskapsintensiva företag som har förlagt sina verksamheter till denna plats. Friskolan har expanderat sin verksamhet, något som lett till att det numera finns ett gymnasium i kommunen. Skolan har dock fått konkurrens av kommunens egna utbildningssatsningar. Satsningarna har inte enbart berört grund- och gymnasieskola utan även specialutbildningar inom näringslivet

Utvecklingen inom Älvkarlebys näringsliv har lett till en ökad inflyttning till kommunen. De sjönära fastigheterna har ökat i pris, något som lett till ett ökat bostadsbyggande på billigare tomtmark. De erfarenheter kommunen fick i samband med "giraffhotellet" under 1990-talet har lett till att man varit mån om att arkitekturen skall vara spännande, funktionell och inbjudande. Stor vikt har lagts vid att bygga ekologiskt och att ta tillvara den natur som finns utanför bostadsområdena. Det som överraskar många är att så fort bostäderna står klara så hyrs de ut eller köps upp av intressenter från såväl den egna som andra kommuner. Detta beror främst på att de väl utbyggda kommunikationerna mellan Gästrike- och Mälardalsregionen har ökat folks möjligheter att arbetspendla.

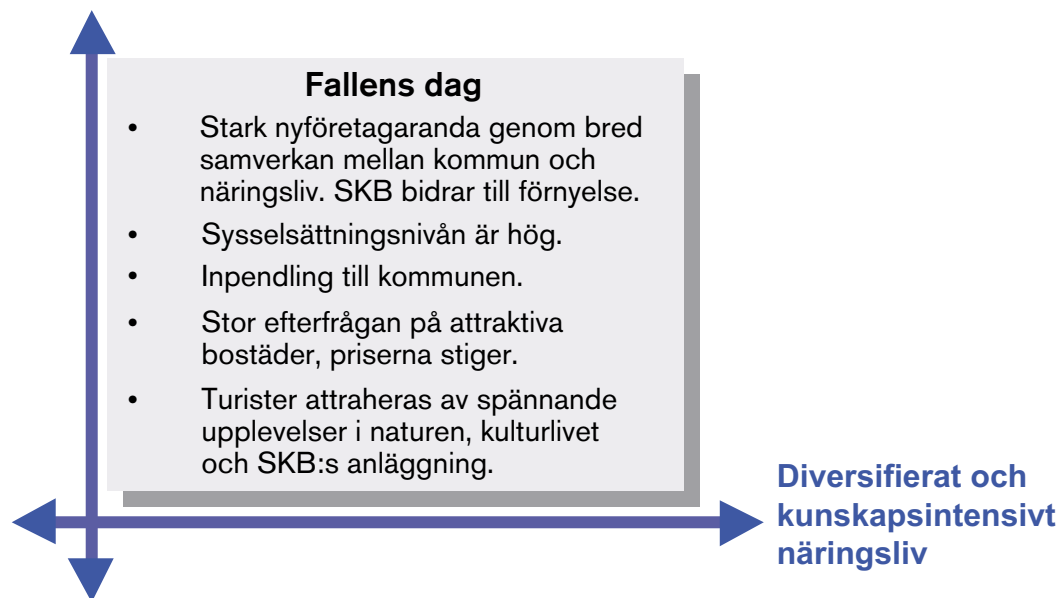
Kommentarer från dialogmötena

För att stärka de positiva effekterna i detta scenario föreslog deltagarna att besöksnäringen skall utnyttja kommunens geografiska närhet till Stockholm, Uppsala, Arlanda och Gävle i sin marknadsföring. Ett ytterligare sätt att locka besökare skulle vara att ta fram olika helhetskoncept för olika målgrupper. För att kunna erbjuda ett så högkvalitativt utbud som möjligt är det viktigt att olika aktörer inom besöksnäringen samarbetar och att man utnyttjar varandras spetskompetens.

För att minimera de negativa effekterna i "Älven brusar" ansåg deltagarna att man måste införa begränsningar och regleringar för att mildra påfrestningarna av naturen. För att kunna hantera fler besökare föreslogs utbyggnader av turistanläggningar, ett utökat samarbetet mellan berörda aktörer samt att ortsbefolkningen hålls informerad och delaktig. Deltagarna påpekade att det är viktigt att kommunen i god tid planerar för en bibehållen servicenivå om antalet invånare växer. Slutligen ansåg man att det i detta scenario är viktigt att ha "fler ägg i korgen" det vill säga att man inte satsar all kraft och energi på endast djupförvaret.

Fallens dag

Djupförvar i Tierp

Mycket har förändrats i Älvkarleby sedan början av 2000-talet, då kommunen oroade sig för att den skulle gå samma utveckling till mötes som Degerfors, Katrineholm och Gislaved. Istället för att stillatigande se på medan kommunen tynade bort så bestämde sig kommun och näringsidkare vid denna tid för att kraftsamla sig kring ett gemensamt projekt: Energy Valley. Namnet valdes för att det skulle föra associationerna till 1990-talets framgångar i Silicon Valley. Målet med projektet var att attrahera mindre kunskapsföretag att etablera sig i kommunen. Så här i backspeglarna kan man konstatera att satsningen har fått näringslivet att blomstra. Flera nya branscher har rotat sig i kommunen samtidigt som det traditionella näringslivet har fått ett nytillskott genom SKB:s närvaro i Tierp. SKB, Vattenfall Utveckling AB, högskolan i Gävle och lokala företagare har tillsammans upprättat ett centrum för forskning och utveckling samt praktisk tillämpning av alternativa energikällor.

Det proaktiva agerandet i Energy Valley-projektet har även medfört att utbildningsnivån har höjts i kommunen. Det beror inte enbart på att högtbildade personer pendlar in från närregionerna till kommunen för att arbeta i de olika kunskapskluster som utvecklats mellan företagen. Offensiva pedagogiska satsningar inom grund- och gymnasieskola har lett till att många ungdomar vill studera vidare. Det är inte heller ovanligt att många ungdomar väljer att pröva sina vingar genom att starta eget. Kommunens företagarpool har gjort mycket för dessa ungdomar, då praktisk hjälp och stöd alltid funnits att tillgå.

Utvecklingen i kommunen har medfört att obebyggd mark har utnyttjats för nybyggnation för såväl företag som privatpersoner. De mest attraktiva lägena kring Dalälven och havet har redan blivit fullt utnyttjade. För att lyfta fram kommunens olika särarter har skickliga arkitekter skapat ett område i Älvkarleby med sekelskiftsvillor och stugor för såväl boende som näringsverksamheter. I Skutskär har ett område växt fram som utgår från att orten är industrins vagga. Vinklar och vrår skapar en spännande omgivning att bo och flanera i.

Älvkarleby har gjort sig kända i omvärlden för att ha lyckats skapa en positiv samhällsutveckling utifrån fokuserade satsningar. Det är kommuninvånarna stolta för, liksom de nya attraktioner som turister talar om inte bara i Sverige. Många turister uppskattar att kunna leva av det naturen har att ge i form av älv och skog, samtidigt som man har nära till SKB:s teknologipark kring djupförvaret och sevärda prototyper relaterade till energiområdet. Prototyperna finns dels i uppvisningsanläggningar hos Vattenfall Utveckling AB, dels hos "Centrum kring alternativa energikällor".

Sportfiskare från Sverige och norra Europa söker sig till Älvkarleby. Det har inte bara blivit lättare att ta sig till kommunen utan Internet utnyttjas aktivt till marknadsföring. Från flera håll knystas det om att man måste komma under veckodagarna för att man skall slippa att trängas vid älvkanten. Kommunen har dock försökt att få till stånd en hållbar utveckling för Dalälven. Samarbetet med Vattenfall Utveckling AB har varit en viktig del för att motverka slitaget på en av kommunens viktigaste naturtillgångar. Tack vare samarbetet har en ny turistattraktion vuxit fram i form av att besökarna kan följa uppfödningen av lax, gädda, gös, torsk och öring längs med älven och havsbandet. Särskilt barnfamiljer uppskattar denna upplevelse.

Sedan arbetet med djupförvaret startade i Tierp har ett orosmoln varit att en läckageolycka skall inträffa i djupförvaret alternativt i en kärnavfallsanläggning eller ett kärnkraftverk någonstans i världen. Det man varit mest orolig för är transporten av kärnavfallet genom kommunen. Med tiden har dock de flesta fått förtroende för SKB och den egna anläggningen. Dessutom har varken Tierp eller Älvkarleby fått ett negativt rykte eftersom mediaspeglingen har varit positiv. Det beror bland annat på att en världsledande teknologi för hantering av använt kärnbränsle har utvecklats i Sverige samtidigt som Älvkarleby kommun satsat på utvecklingen av alternativa energikällor.

Kommentarer från dialogmötena

För att stärka de positiva effekterna i "Fallens dag" menade deltagarna att det är av avgörande betydelse att kommunen marknadsförs aktivt. Vidare föreslog man att det genomförs kontinuerlig information och utbildning kring djupförvaret till allmänhet och skolor. Deltagarna föreslog även att kommunen tillsammans med Stora Enso skall ta fram en strategi för en utveckling av Skutskärs hamn. En idé var att via färjetrafiken erbjuda tax-free resor via Åland. Deltagarna ansåg även att Vattenfall Utveckling AB är en bra samarbetspartner till kommunen för att arbeta fram en vision för utveckling av Fallen-området.

För att minska de negativa effekterna i "Fallens dag" menade deltagarna att det är viktigt att kommunen skapar långsiktighet i sin planering. Deltagarna framhöll att det är viktigt att invånarna förstår att turister och nya kommuninvånare har stor betydelse för kommunens ekonomi. Deltagarna ansåg även att det är viktigt att skapa kunskap om kärnkraftens olika delar för att minska oron kring ett djupförvar. För att underlätta näringslivets personalrekrytering ansåg man att kommunen skall tillhandahålla byggbara tomter och lägenheter.

5 Slutsatser

Utredningen kom fram till att:

- En platsundersökning i Tierp har marginell betydelse för utvecklingen av näringslivet och besöksnäringen i Älvkarleby.

Ett 40-tal personer kommer vara engagerade i platsundersökningen, varav de flesta är tillresta specialister bosatta utanför regionen. En liten positiv effekt kan uppstå om lokala entreprenörer och näringsidkare anlitas i anslutning till platsundersökningen. En viss ökning av antalet besökare med ett professionellt intresse av platsundersökningen kan förväntas.

- En etablering av ett djupförvar i Tierp med tillhörande transporter genom Älvkarleby samt en utbyggnad av Skutskärs hamn har en positiv, men inte avgörande, betydelse för näringslivets utveckling i Älvkarleby. Med ett aktivt engagemang från kommunen och andra aktörer kan en etablering fungera som en katalysator för utvecklingen av näringslivet.

Ett djupförvar i Tierp med tillhörande transporter genom Älvkarleby påverkar näringslivet positivt på flera sätt, både direkt och indirekt. Till de direkta effekterna hör exempelvis att antalet arbetstillfällen ökar och att ny kompetens tillförs kommunen. De indirekta effekterna är bland annat en ökad omsättning för den kommersiella servicen i form av till exempel fler matgäster och besökare till djupförvaret. Ett djupförvar kan utgöra en katalysator för utvecklingen av näringslivet genom att det lockar andra företag till kommunen. Det som är mer avgörande för näringslivets utveckling än ett djupförvar är framförallt ett förbättrat näringslivsklimat, bättre kommunikationer och en höjd utbildningsnivå hos kommuninvånarna. Ett djupförvar medför också möjligheter till motkrav gentemot staten och SKB. Oavsett om ett djupförvar etableras eller inte har kommunen behov av att utveckla sitt näringsliv för att minska beroendet av Stora Enso och Vattenfall Utveckling AB. Ett djupförvar kommer inte ha några större negativa effekter på näringslivet, förutsatt att ingen olycka sker och att kommunens rykte inte skadas. Det finns dock en fara i att man hyser allt för stor tilltro till djupförvarets positiva effekter och på så sätt försummar utvecklingen av andra näringar.

- En etablering av ett djupförvar i Tierp med tillhörande transporter genom Älvkarleby samt en utbyggnad av Skutskärs hamn kan bidra till besöksnäringens tillväxt förutsatt att en attraktion skapas kring djupförvaret.

Ett djupförvar kan påverka besöksnäringen positivt förutsatt att ingen olycka sker eller att kommunen får dåligt rykte. Oavsett vad man gör av djupförvaret kommer det att locka experter inom olika områden då anläggningen i sig är unik. Djupförvaret kommer att sätta Älvkarleby på kartan och skapar man en attraktion som är högklassig och intressant kring detta, kan besöksnäringen stärkas ytterligare. Den etablerade besöksnäringen kan då dra nytta av detta genom att locka besökare som rest till Älvkarleby med anledning av djupförvaret. Med tanke på att Älvkarleby ofta förknippas med höga naturvärden är det viktigt att man kontinuerligt ger besökarna aktuell information om hanteringen av djupförvaret och transporterna. Oavsett om ett djupförvar etableras eller ej finns det en potential och ett behov av att utveckla besöksnäringen i Älvkarleby. För att det ska komma till stånd behövs en högre grad av

samverkan mellan olika aktörer inom besöksnäringen och att kommunen aktivt bidrar till utvecklingen. Likaså är det viktigt att skapa en förståelse för besöksnäringens betydelse för Älvkarleby hos kommuninvånarna.

- Varken en platsundersökning, ett djupförvar eller transporter av använt kärnbränsle kommer att påverka Älvkarleby kommuns attraktionskraft nämnvärt.

De bostadsområden som ligger i direkt anslutning till SKB:s verksamhet kan möjligtvis få en minskad attraktionskraft. Ett fåtal människor kan uppleva att det är obehagligt att bo i en kommun som har transporter av använt kärnbränsle och därför välja att flytta. Det finns dock andra faktorer än ett djupförvar som är mer avgörande för människors vilja att bosätta sig i Älvkarleby. Exempel på skäl till att flytta är tillgången till arbete, möjligheter till pendling, och en bra kommunal service. En annan viktig faktor som får människor att vilja bo kvar, utöver ovan nämnda, är i vilken grad man känner stolthet över och samhörighet med sin kommun. I bästa fall kan ett djupförvar leda till en stolthet över att kommunen tar ett stort ansvar för ett nationellt problem. Om det skulle inträffa en olycka eller ett attentat mot transporterna eller djupförvaret skulle detta ha negativa effekter på kommunens attraktivitet. Hur omfattande dessa konsekvenser skulle bli beror på hur SKB hanterar situationen. Oavsett om det etableras ett djupförvar eller ej i Tierp bör Älvkarleby kommun fortsätta marknadsföra sig som en attraktiv boendeort.

Representanter från kommunen, näringslivet och besöksnäringen föreslog under dialogmötena hur man bör bemöta såväl negativa som positiva effekter i respektive scenario. De viktigaste slutsatserna var att det är viktigt att:

- de negativa aspekterna av den gamla bruksandan förändras. Det innebär bland annat att kommunen och dess invånare inte förlitar sig på en stor arbetsgivare och att förutsättningar för entreprenörskap och mångfald uppmuntras,
- höja utbildningsnivån hos kommuninvånarna,
- öka samarbetet mellan kommun och näringsliv,
- utveckla visioner, målbilder och strategier för näringsliv och besöksnäring.

Sammanfattningsvis anser Kairos Future att det är viktigt att kommunen får ett mer diversifierat näringsliv. Idag är kommunen och dess företag allt för beroende av Stora Enso och Vattenfall Utveckling AB. Ett djupförvar kan utgöra ett bra tillskott till näringslivet så att en förnyelse sker i riktning mot ett mer diversifierat och kunskapsintensivt näringsliv. Det blir då viktigt att Älvkarleby tar avstamp i de naturliga tillgångar som redan finns. En förutsättning för att lyckas med utvecklingsarbetet är att kommun, näringsliv och invånare tillsammans tar fram målbilder för kommunens framtid. Ett sådant arbete skulle utgöra en god plattform för kommunens utveckling.

Referenser

Drottz Sjöberg, Britt-Marie, 1996. Stämningar i Storuman efter folkomröstningen om ett djupförvar, SKB.

Eurofutures AB, 2000. Omvärldsanalys för Älvkarleby kommun.

Hedberg, Per, 2000. "Kärnavfall och vindkraft i den egna kommunen", Det nya samhället, SOM-institutet.

Inregia AB, 2000. Djupförvar i Älvkarleby – socioekonomiska konsekvenser.

Kairos Future AB, 2001. Näringsliv och besöksnäring i Tierp.

Kairos Future AB, 2001. Dagens unga, morgondagens vuxna.

Länsstyrelsen Uppsala län, 2001. Uppsala län i siffror år 2001.

Nutek, 2000. Företagsledares syn på näringslivsklimatet i Sverige.

SIKA, 1998. Årsbok 1998. Transporter och kommunikationer.

Svenska Gallup, 2000. Attityder SKB 2000.

SKB, 2000. Förstudie Älvkarleby. Slutrapport. Svensk Kärnbränslehantering AB.

Österman, Torsten, 1998. Opinionens mekanismer.

Intervjuade

Lokala aktörer

Maud Axelsson	Älvkarlebyhus
Jan Bendrik	Älvkarleby Turism
Gun Drage	Vattenfall Utveckling AB
Sven-Olov Elfström	Älvkarleby Sportfiske
Astrid Eriksson	Älvkarleby kommun
Hans Hansson	Älvkarleby Konferens- och turisthotell
Hans Henriksson	Älvkarleby Fiskecamp
Peter Karlsson	ICA Supermarket, Skutskär
Per Malmström	Stora Enso
Anna Nygren	A Nygren Kulturturism
Johan Sennerfelt	Älvboda Friskola
Anna Karin Strömberg	Svensk Fastighetsförmedling
Leif Strömberg	Älvkarleö Herrgård
Bengt Söderhäll	Stig Dagermansällskapet
Tom Wallin	Handelsbanken

Sportfiskare och medföljande

Ronny Agermund	Märsta
Mattias Eriksson	Uppsala
Anders Forsgren	Järfälla
Stefan Granlund	Heby
Ulla Keskniva	Järfälla
Henry Ling	Bollnäs
Erik Norberg	Uppsala
Bengt Nybacka	Heby
Anne Paukkonen	Spånga
Ulf Sandgren	Märsta
David Vennersdahl	Uppsala
Tony Zachrisson	Söderhamn
Johan Öberg	Gävle

Övriga

Annika Forsberg, kultur- och fritidschef, Älvkarleby kommun

Håkan Jöves, Kairos Future, f d FoU-direktör, Korsnäs

Mikael Raaterova, ansvarig för Kairos Futures värderingsstudier, Kairos Future AB

Arbetsgruppen¹⁷

Jowe Bengter	Företagargrupp Älvkarleby
Clarrie Leim	Centerpartiet
Kenneth Holmström	Moderata Samlingspartiet
Tomas Brännström	LO-facket
Anders Knuts	Skutskärs Bruk, Stora Enso
Karl-Åke Lindblad	Näringslivschef, Älvkarleby kommun

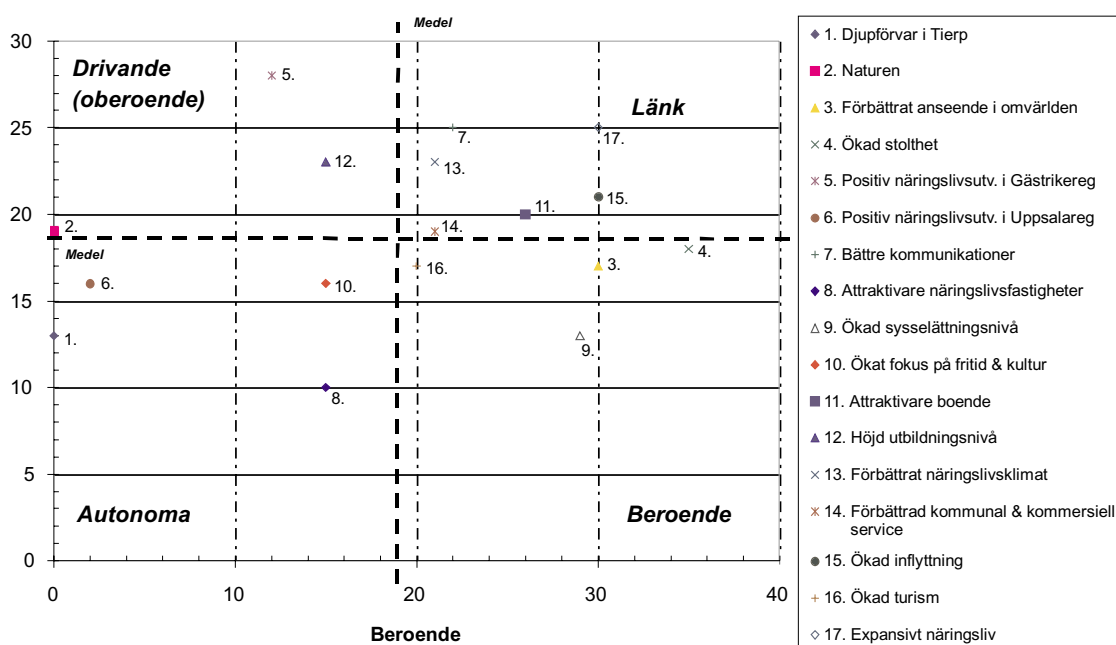
¹⁷ Arbetsgruppen är tillsatt av referensgruppen för Förstudieprojektet i Älvkarleby kommun. Dessutom har Roland Johansson, SKB, deltagit i arbetet.

Cross-impact analys

För att kunna se vilka faktorer som har de största konsekvenserna för utvecklingen av Älvarkeby kommun, dess näringsliv och besöksnäring har en bedömning gjorts av hur dessa faktorer påverkar varandra. Detta har gjorts genom en cross-impact analys. En cross-impact analys, är en metod för att se hur olika faktorer påverkar varandra. Med hjälp av analysen får man en bild av samspelet mellan faktorerna, det vill säga vilka som driver andra faktorer framåt och vilka som är beroende. Analysen genomförs genom att varje faktor poängsätts utifrån i vilken grad (0–3)¹⁸ den driver var och en av de andra faktorerna.

Utifrån resultatet av cross-impact analysen placeras sedan faktorerna ut på en karta som visar det inbördes mönstret mellan faktorerna. Figuren nedan visar vilka faktorer som är drivande och vilka som är starkt beroende av andra. Exempel på drivande faktorer är: Positiv näringslivsutveckling i Gästrikeregionen (5) och Höjd utbildningsnivå (12). Ökad sysselsättningsnivå (9) är en faktor som är starkt beroende av andra.

Mellan de drivande och beroende faktorerna finns ett antal faktorer som kan benämnas som länkar. Länkade faktorer är de faktorer som varken är avgörande drivkrafter eller mycket beroende av de andra faktorerna. Exempel på länkar är: Förbättrat näringslivsklimat (13), Attraktivare boende (11) och Expansivt näringsliv (17). Det finns även faktorer som är autonoma, det vill säga de är svagt eller inte alls beroende eller drivande av andra faktorer. Exempel på en autonom faktor är: Attraktivare näringslivsfastigheter (8).

Figur 2. Karta över Cross-impact analys.

¹⁸ 0 = inte alls drivande, 1 = i viss mån drivande, 2 = starkt drivande 3 = avgörande drivkraft.

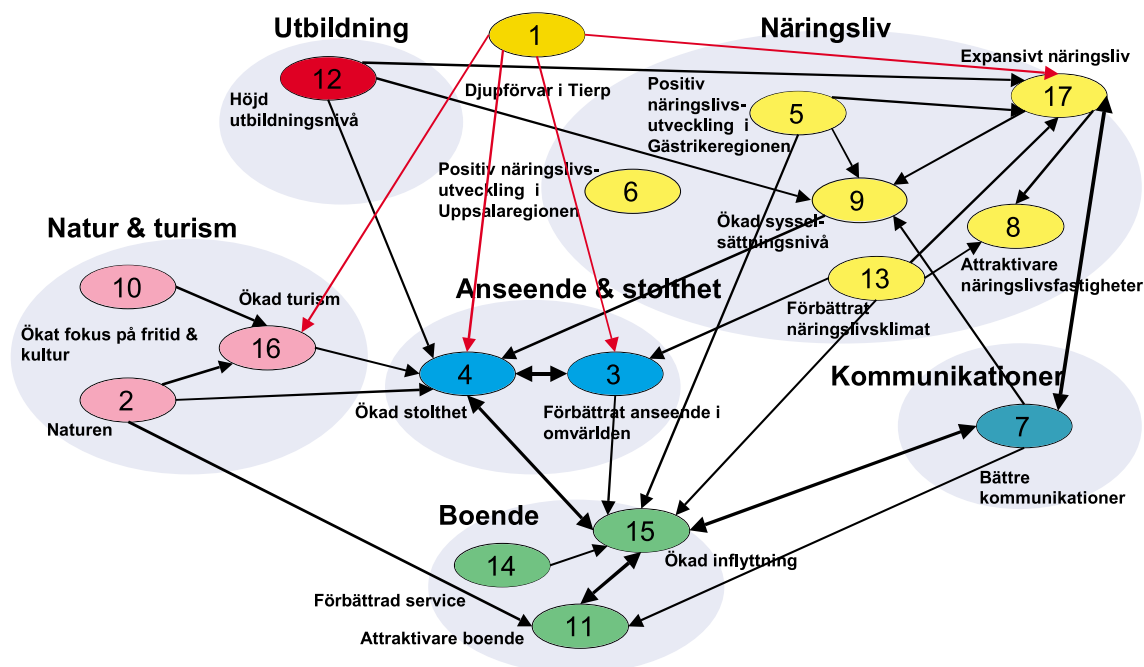
Sambandsanalys

För att tydliggöra faktorernas inbördes samband ytterligare har resultatet från cross-impact analysen bearbetats ytterligare med hjälp av en sambandsanalys. I en sambandsanalys placeras de faktorer som har samma karaktär i så kallade kluster. De kluster som växer fram i denna analys är: Näringsliv, Utbildning, Boende, Natur och turism, Anseende och stolthet samt Kommunikationer. Pilarna i figuren visar i vilken riktning respektive faktor driver.

En viktning har gjorts av de olika faktorernas styrkor och det är endast de som är mest drivande som har redovisats i ovanstående figur, det vill säga de som har fått värde 3. Faktorerna Djupförvar i Tierp (1) och Positiv näringslivsutveckling i Uppsalaregionen (6) har inte bedömts ha en avgörande drivkraft på någon annan faktor, därav att de saknar svarta pilar i figuren. Detta betyder dock inte att de inte driver andra faktorer framåt. Röda pilar har dock satts ut för att visa vilka faktorer ett djupförvar i Tierp (1) starkt driver, det vill säga de samband som har fått värde 2.

Ur figuren nedan kan utläsas att de kluster som är mest drivande är Utbildning, Näringsliv och Kommunikationer. De kluster som är mest beroende är Boende och Anseende och stolthet.

Vad gäller ett djupförvar i Tierp (1) visar sambandsanalysen att det inte är en avgörande drivkraft för någon annan faktor. Men ett djupförvar är en stark drivkraft för faktorerna Förbättrat anseende i omvärlden (3), Ökad stolthet (4), Ökad turism (16) och Expansivt näringsliv (17). Ett djupförvar kan i sig självt inte bli en avgörande drivkraft för dessa faktorer. Denna faktors styrka kan dock påverkas av kommunen. Om kommunen satsar på att utnyttja de fördelar ett djupförvar för med sig är det fullt möjligt att det kan bli en avgörande drivkraft för bland annat ett Expansivt näringsliv (17).

Figur 3. Sambandsanalys.